

Eerste voortgangsrapportage over het Masterplan Scholenbouw

Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Onderwijs

Hilde Crevits

Commissie Onderwijs – donderdag 15 juni 2017

Inhoud

Inleiding.....	4
1. Strategische doelstelling 1. - Het bestaande onderwijspatrimonium vernieuwen.....	5
1.1. De achterstand in scholenbouw op een duurzame wijze aanpakken	5
1.2. Bouwdossiers efficiënt behandelen.....	12
2. Strategische doelstelling 2. - De onderwijscapaciteit uitbreiden	15
2.1. De capaciteitsproblematiek opvolgen en een structurele oplossing uitwerken	15
3. Strategische doelstelling 3. - Alternatieve financieringsbronnen aanboren.....	23
3.1 De DBFM-operatie integraal uitvoeren	23
3.2 Projectspecifieke DBFM-operaties opzetten	27
3.3 Een reglementair kader voor huursubsidies uitwerken.....	30
4. Strategische doelstelling 4. - De focus leggen op schoolgebouwen van de toekomst.....	33
5. Strategische doelstelling 5. - Langetermijnplanning en een beheersmatige aanpak bevorderen	40

Lijst met tabellen en figuren

Tabellen

Tabel 0: totaal investeringsmodule scholenbouw 2015-2017 (in duizend EUR)	6
Tabel 1: begrotingskredieten investeringsvolume scholenbouw 2015-2017 (in duizend EUR)	6
Tabel 2: afwijkende procedures voor het vrij onderwijs voor en na de hervorming van de AGION-procedures	13
Tabel 3: overzichtstabel toegekende capaciteitsmiddelen per gemeente (2010-2018)	15
Tabel 4: top 10 van de DBFM-scholen naar gebouwoppervlakte	25

Figuren

Figuur 1: aanbestedingen reguliere scholenbouw (AGION en GO!) (bedragen excl. BTW)	9
Figuur 2: totale aanbestedingen scholenbouw (regulier en DBFM, excl. BTW)	10
Figuur 3: kaart realisatiegraad capaciteitsprojecten 2010-2015 (werken gerealiseerd en/of gestart in % t.o.v. het aantal toebedeelde plaatsen per gemeente)	16
Figuur 4: grafiek realisatiegraad capaciteitsprojecten 2010-2015 (procentueel t.o.v. het aantal toebedeelde plaatsen per gemeente)	17
Figuur 5: kaart realisatiegraad capaciteitsprojecten 2010-2015 (in nominaal aantal plaatsen)	18
Figuur 6: grafiek realisatiegraad capaciteitsprojecten 2010-2015 (in nominaal aantal plaatsen)	19
Figuur 7: grafiek realisatiegraad per net (in nominaal aantal plaatsen)	20
Figuur 8: grafiek realisatiegraad per provincie (in nominaal aantal plaatsen)	21
Figuur 9: kaart DBFM Scholen van Morgen in aantal projecten per gemeente	26
Figuur 10: kaart DBFM Scholen van Morgen in aantal vierkante meters per gemeente	27
Figuur 11: kaart aantal vierkante meter huur dossiers (excl. gemeenten uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest)	32

Inleiding

Op 17 juli 2015 heeft de Vlaamse Regering de Conceptnota Masterplan Scholenbouw goedgekeurd. Het is de eerste keer dat de Vlaamse Regering een geïntegreerd totaalplan heeft opgemaakt met een duidelijke beleidsvisie en een concreet actieplan voor de aanpak van schoolgebouwen in Vlaanderen en Brussel. Deze aanpak is zonder meer uniek in de Vlaamse onderwijsgeschiedenis, om de uitdagingen in het scholenbouwbeleid in Vlaanderen en Brussel beleidsmatig zo structureel aan te pakken.

In de commissie onderwijs werd afgesproken dat er in de schoot van de commissie zou gerapporteerd worden over de concrete voortgang in de uitvoering van dit Masterplan Scholenbouw. Voorliggend document geeft een overzicht van de gerealiseerde acties gedurende de voorbije twee jaar na de goedkeuring door de Vlaamse Regering van het Masterplan Scholenbouw.

Inleidend kan meegegeven worden dat er in deze periode reeds heel wat concreet gerealiseerd of in volle uitvoering is. De aanhoudende vraag naar nog meer financiële middelen voor scholenbouw is gekend. De historische achterstand is ook gekend. In de jaren negentig en de beginjaren van deze eeuw werden onvoldoende middelen vrijgemaakt. Pas vanaf 2006 werden de investeringsbudgetten stapsgewijze substantieel verhoogd door de opeenvolgende Vlaamse Regeringen. Op dit ogenblik loopt er een grote inhaalbeweging scholenbouw die op het terrein overal in Vlaanderen zeer zichtbaar is. Het scholenbouwbeleid is echter meer dan het inzetten van publieke investeringsmiddelen alleen. Het is even belangrijk te onderzoeken hoe de beschikbare middelen van de Vlaamse overheid en van de schoolbesturen zelf op een optimale manier zo efficiënt mogelijk kunnen worden ingezet.

In het geïntegreerde totaalplan rond scholenbouw staan 5 strategische doelstellingen opgesomd:

1. De eerste strategische doelstelling heeft als doel het bestaande onderwijspatrimonium te vernieuwen;
2. De tweede strategische doelstelling ambieert de onderwijscapaciteit planmatig en onderbouwd uit te breiden;
3. De derde strategische doelstelling onderzoekt alternatieve financieringsbronnen teneinde bijkomende budgetten te vinden voor investeringen in scholenbouw in Vlaanderen en Brussel;
4. Met de vierde strategische doelstelling wordt de focus gelegd op schoolgebouwen van de toekomst. Begrippen zoals het bevorderen van de multifunctionaliteit en het gedeeld gebruik van schoolgebouwen staan hier centraal;
5. Tot slot wil de laatste strategische doelstelling een langetermijnplanning en beheersmatige aanpak van het scholenbouwenpark bevorderen.

1. Strategische doelstelling 1. - Het bestaande onderwijspatrimonium vernieuwen

1.1. De achterstand in scholenbouw op een duurzame wijze aanpakken

a. Synthesetabel – Totaal investeringsvolume scholenbouw 2015-2017

Hierna vindt u vooreerst een algemeen overzicht van het totale investeringsvolume scholenbouw, onderverdeeld per thematisch type beleidsinvestering, dat ondertussen in deze legislatuur (vanaf 2015) wordt gerealiseerd (in duizend EUR). Vervolgens gaan we meer in detail in op de verschillende thematische beleidsinvesteringen.

Tabel 0: totaal investeringsvolume scholenbouw 2015-2017 (in duizend EUR)

Thematisch type beleidsinvestering	2015	2016	2017	Totaal investeringsvolume 2015-2017
Regulier subsidiebudget (inclusief capaciteitsmiddelen)	291.865	353.606	363.617	1.009.088
DBFM 'Scholen van Morgen' (productie investering DBFM-scholen)	350.600	539.700	171.200	1.061.500
Klimaatmiddelen voor duurzame scholenbouw (leerplichtonderwijs)			18.000	18.000
Inbreiding DBFM 'Scholen van Morgen' (vastlegging 17 nieuwe projecten)		160.000		160.000
Nieuwe projectspecifieke DBFM-overeenkomsten (oproep 2017)			300.000	300.000
Huursubsidies overeenstemmend investeringsvolume (35 projecten)			88.000	88.000
Asbestverwijdering in scholen (inbreng vanuit OVAM - Leefmilieu)			7.500	7.500
Project 'delen van schoolsportinfrastructuur'			1.700	1.700

(Inbreng vanuit Sport Vlaanderen)				
TOTAAL				2.645.788

Bovenvermelde investeringsbedragen komen duidelijk tegemoet aan operationele doelstelling 1.1. van het Masterplan Scholenbouw, nl. “de achterstand in scholenbouw op een duurzame wijze aanpakken”. Concreet gaat het onder meer om het reserveren van voldoende reguliere middelen voor capaciteitsprojecten op basis van de input uit de capaciteitsmonitor, alsook het werken met objectieve prioriteitscriteria bij behandelen van de bestaande aanvraagdossiers bouwsubsidies bij het gesubsidieerd onderwijs en bij het prioriteren van de nieuwe subsidieaanvragen.

Het verouderde schoolgebouwenpark en, meer recent, de capaciteitsnoden als gevolg van demografische evoluties, hebben geleid tot een toenemende vraag naar subsidies en financiering voor schoolinfrastructuurwerken waartegenover onvoldoende budgettaire middelen stonden, ondanks de vroegere doorgevoerde inspanningen tijdens de voorbije legislaturen.

Er kan geconstateerd worden dat er een aanzienlijke achterstand is ontstaan in de financiering van schoolbouwdossiers hetgeen geleid heeft tot een lange lijst van subsidieaanvragen binnen de gesubsidieerde onderwijssector. Ook het gemeenschaps-onderwijs (GO!) kent aanzienlijke noden op het vlak van verbetering van schoolinfrastructuur. Momenteel is er een algemeen geraamde subsidiebehoefte over alle onderwijsnetten heen van ongeveer 5 miljard euro. Het gaat hier om een algemene raming. We stellen verder vast dat de aanzienlijke investeringen in scholenbouw en de doorgevoerde BTW-verlaging en de daarmee gepaard gaande verhoogde aandacht voor investeringen in scholenbouw tot een aangroei van de jaarlijks ingediende subsidieaanvragen leiden.

In de volgende tabel worden de investeringsmiddelen scholenbouw uitgedrukt in begrotingskredieten zoals ze sinds 2015 zijn beslist en bepalend zijn voor het investeringsvolume in scholenbouw.

Tabel 1: begrotingskredieten investeringsvolume scholenbouw 2015-2017 (in duizend EUR)

In beleidskrediet scholenbouw	2015	2016	2017
Departement			
FB0-1FGE2AJ-IS - Interne stromen - Schoolinfrastructuur	1.153	1.152	
FB0-1FGE5AJ-IS - Interne stromen - Schoolinfrastructuur	50.000	50.000	50.000
FB0-1FHE2AF-WT - Werking en toelagen - Opleidings- en onderwijsinfrastructuur in kader van SALK	500	821	500
GO!			

FCO-1FGE2AV-WT - Werking en toelagen - GO! - infrastructuur	7.087	7.087	7.087
FCO-1FGE5AV-WT - Werking en toelagen - GO! - infrastructuur	12.419	12.456	12.462
FCO-1FGE5AV-IS - Interne stromen - GO! - infrastructuur	37.534	41.722	40.877
ESR-begroting (66.11)ontvangsten vanuit het klimaatfonds			4.000
AGION			
FCO-1FGE2AW-IS - Interne stromen - AGION - Infrastructuur	5.951	40.789	72.618
FCO-1FGE5AW-IS - Interne stromen - AGION - Infrastructuur	177.221	199.579	180.073
ESR-begroting (66.12) ontvangsten vanuit het klimaatfonds			14.000
TOTAAL LEERPLICHT	291.865	353.606	381.617

Hierna geven we meer duiding bij de investeringsmiddelen en de opgenomen beleidskredieten.

De machtigingskredieten aan AGION en het GO! betreffen het regulier financieringsbudget voor schoolbouwwerken dat jaarlijks wordt ingeschreven in de begrotingen. In uitvoering van de begrotingsafspraken van de voorbije legislaturen werden de DBFM-middelen destijds (vanaf 2009) tijdelijk aan de machtigingskredieten reguliere financiering toegevoegd in afwachting van de realisatie van de nieuwe DBFM-scholen. Ondertussen (vanaf 2014) worden deze DBFM-middelen volgens de gemaakte begrotingsafspraken, in verhouding tot de voortgang van de gerealiseerde DBFM-scholen, stapsgewijze verschoven naar de subsidiëring van de beschikbaarheidsvergoedingen voor de opgeleverde DBFM-schoolbouwprojecten in het kader van Scholen van Morgen.

Aan de reguliere machtigingskredieten werden sinds de begrotingsaanpassing 2016 middelen toegevoegd (50 miljoen euro). De Vlaamse Regering besliste bij de begrotingsaanpassing 2016 eveneens dat er naar aanleiding van de BTW-verlaging inzake scholenbouw bijkomende verbintenissen konden worden aangegaan door AGION en GO! ten belope van 10,6 miljoen euro per jaar (voor de periode 2016-2018 gaat het om 31,8 miljoen euro). Bij de begrotingsaanpassing 2017 werd bijkomend nog een bedrag van 6,1 miljoen euro voorzien voor herinvesteringen van middelen dankzij de BTW-verlaging (waarvan 4,1 miljoen euro voor AGION en 2 miljoen euro voor GO!).

De Vlaamse Regering besliste naar aanleiding van de klimaatacties om 52 miljoen extra subsidies voor energievriendelijke investeringen in te zetten in onderwijsgebouwen (voor de periode 2016-2019). Het betreft gebouwen van het kleuter-, leerplicht- en hoger onderwijs (waarvan 32 miljoen euro voor het leerplichtonderwijs en 20 miljoen euro voor het hoger onderwijs). In 2016 werd er al 8 miljoen euro voorzien voor klimaatinvesteringen in de gebouwen van het hoger onderwijs. In 2017 zal er 18 miljoen euro ingezet worden voor klimaatinvesteringen in het gebouwenpark van het leerplichtonderwijs (AGION en GO!).

In juli 2016 werd de zogenaamde inbreiding van het DBFM-programma Scholen van Morgen door de Vlaamse Regering definitief goedgekeurd. Door deze beslissing neemt het

investeringsvolume van Scholen van Morgen toe met 160 miljoen euro. Dit bedrag is goed voor 17 bijkomende DBFM-projecten (zie verder).

Naar aanleiding van de begrotingsopmaak 2017 besliste de Vlaamse Regering om de investeringen in schoolgebouwen via het nieuwe decreet *“betreffende de alternatieve financiering van schoolinfrastructuur via projectspecifieke DBFM-overeenkomsten”* op te trekken naar 300 miljoen euro als investeringsbedrag (excl. BTW). Het decreet en het hiermee overeenstemmende volume aan beschikbaarheidstoelagen werden decretaal voorzien en goedgekeurd.¹ Het bedrag van 300 miljoen euro komt overeen met een jaarlijks bedrag van 22,5 miljoen euro aan te betalen DBFM-toelagen gedurende 30 jaar.

In het kader van de alternatieve financiering van schoolinfrastructuur werden in 2016 de nodige reglementaire bepalingen goedgekeurd door de Vlaamse Regering om een nieuw systeem van subsidies voor de huur van schoolgebouwen te voorzien voor heel Vlaanderen (zie verder). AGION lanceerde een oproep en tegen 1 januari 2017 werden er concrete dossiers ingediend. Ondertussen heeft de Vlaamse Regering naar aanleiding van de begrotingsaanpassing 2017 de nodige budgettaire bepalingen in het programmadecreet voorzien die AGION machtigen om de nodige verbintenissen aan te gaan om de geselecteerde goedgekeurde huur dossiers (35 in totaal) te kunnen subsidiëren. De 35 goedgekeurde huursubsidieprojecten vertegenwoordigen een subsidie-equivalent in de reguliere financiering van ongeveer 58,8 miljoen euro. Dit komt overeen met circa 88 miljoen euro aan bijkomende effectieve investeringen in scholenbouw in het gesubsidieerd onderwijs in Vlaanderen.

Binnen de bestaande beleidskredieten worden er ook middelen scholenbouw voorzien die worden ingezet om de beschikbaarheidsvergoedingen aan de DBFM-vennootschap Scholen van Morgen te betalen. Het betreft de beschikbaarheidsvergoedingen voor de gerealiseerde DBFM-schoolbouwprojecten in her. Momenteel zien deze eruit als volgt: in 2014 451.000 euro, in 2015 5.951.000 euro, in 2016 40.789.000 euro en in 2017 72.618.000 euro (raming).

In 2016 eenmalig 1,15 miljoen euro vrijgemaakt voor de financiering van modulaire units in het kader van de asiel- en vluchtelingencrisis.

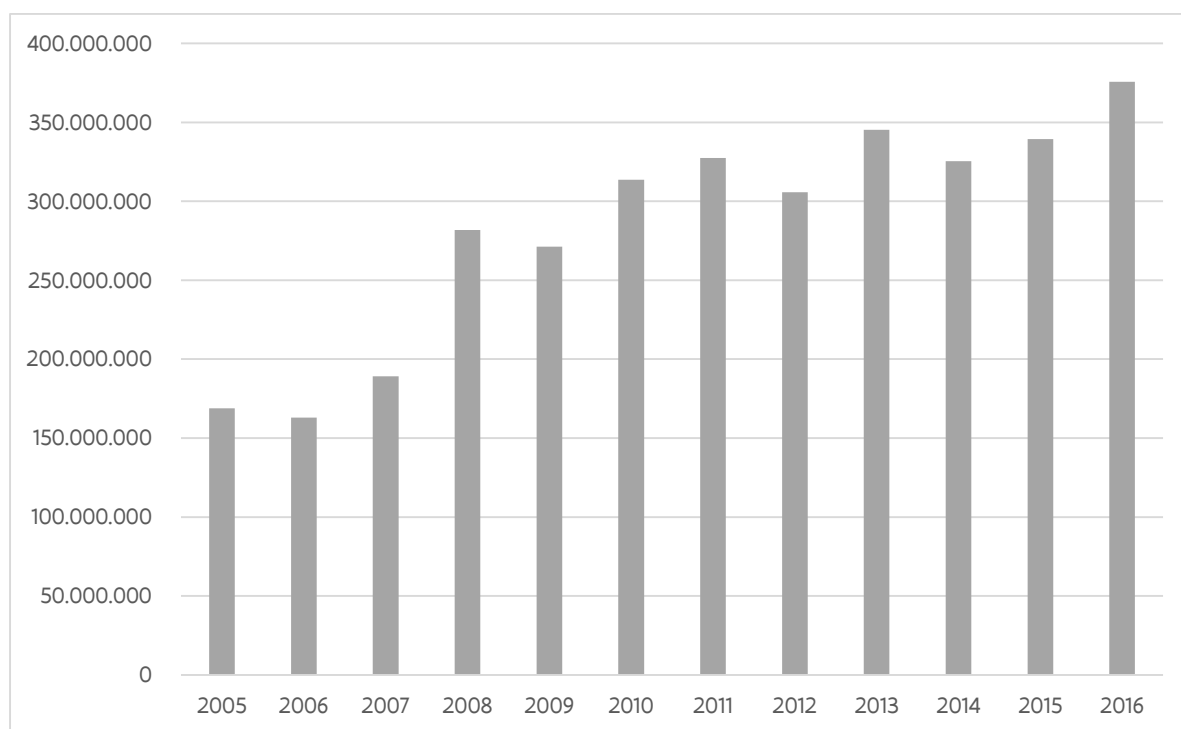
¹ Zie decreet van 25 november 2016 betreffende de alternatieve financiering van schoolinfrastructuur via projectspecifieke DBFM-overeenkomsten (BS 10/01/2017), artikel 15. § 1. *“AGION wordt er toe gemachtigd om in het kader van het projectspecifiek DBFM-programma gedurende de dertigjarige beschikbaarheidsperiode verbintenissen aan te gaan ten belope van maximaal 22,5 miljoen euro per jaar. Die verbintenissen mogen voorzien in een indexeringsconform paragraaf 2”*.

b. Aanbestedingen scholenbouw

Als men specifiek kijkt hoe de investeringsbudgetten en beslissingen zich concreet vertalen op het veld, dan bieden de schoolbouwwerken die in de markt geplaatst worden en de bijhorende gunningen door de scholen en bouwheren zelf aan de aannemers daarvoor een belangrijk aanknopingspunt. Hierna geven we een overzicht van de aanbestedingen volgens de reguliere financiering, alsook de investeringen inclusief de lopende DBFM-operatie Scholen van Morgen.

Op basis van de goedgekeurde aanbestedingsdossiers ziet de evolutie van de daadwerkelijke investeringen in scholenbouw (exclusief de aanbestedingen van het DBFM-programma) op het terrein er uit zoals weergegeven in figuur 1. Het gaat hier om de totale bouwkosten van de schoolgebouwen, inclusief het gedeelte dat de inrichtende machten zelf financieren (de zogenaamde eigen inbreng).

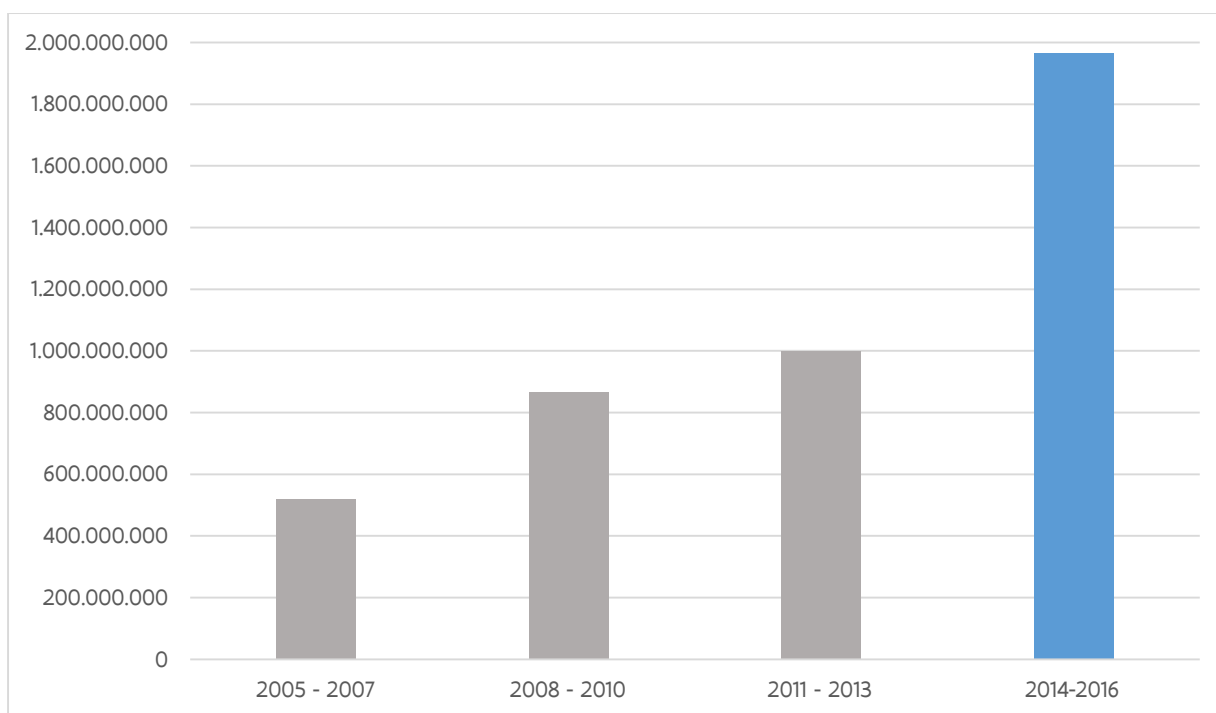
Figuur 1: aanbestedingen reguliere scholenbouw (AGION en GO!) (bedragen excl. BTW)

Uit bovenstaande figuur blijkt dat de jaarlijkse aanbestedingen in de Vlaamse scholenbouw in 2016 in de reguliere financiering het hoogste niveau bereikten sinds 2005.

Daarnaast is er nog de hele reeks gunningen van de overheidsopdrachten in het kader van het DBFM-programma 'Scholen van Morgen'. In figuur 2 wordt visueel aangetoond wat de grote impact is van de DBFM-inhaalbeweging Scholen van Morgen op het bouwvolume aan scholen in Vlaanderen.

Figuur 2: totale aanbestedingen scholenbouw (regulier én DBFM, excl. BTW)

c. Impact BTW-verlaging

Zoals hierboven reeds meegegeven, is de impact van de verlaging van het BTW-percentage (van 21% naar 6%) voor investeringen in schoolinfrastructuur beduidend. Deze impact kan als volgt meer in detail becijferd worden:

- 69,6 miljoen euro bijkomende middelen in 2016-2017 (35,5 miljoen euro in 2016 en 34 miljoen euro in 2017) omdat bij de goedkeuring van reguliere dossiers bij AGION en GO! kan rekening gehouden worden met een lager BTW-tarief. Deze bijkomende middelen zorgen voor een effectieve bijkomende investering in schoolgebouwen van 95,5 miljoen euro in de periode 2016-2017 (48,75 miljoen euro in 2016 en 46,74 miljoen euro in 2017). Het BTW effect blijft uiteraard ook voor de komende jaren een niet te onderschatten rol spelen;
- middelen die vrijkomen ten gevolge van een lager BTW-tarief op de reeds goedgekeurde dossiers. De Vlaamse regering besliste dit bedrag opnieuw voor schoolinfrastructuur aan te wenden en dit ten belope van 10,6 miljoen euro aan bijkomende vastleggingen per jaar (2016 – 2018); bij de begrotingsaanpassing 2017 werd er nog eens 6,1 miljoen euro BTW-recuperatie aan toegevoegd (2 miljoen euro GO! en 4,1 miljoen euro AGION);
- 160 miljoen euro extra investeringsbudget binnen het DBFM-programma Scholen van Morgen. Hierdoor worden bijkomend 17 projecten gerealiseerd (zie verder).

d. Bijkomende maatregelen ten aanzien van de lijsten met subsidieaanvragen

Met het oog op de instandhouding en verbetering van het patrimonium en teneinde de schoolbesturen toch toe te laten een deel van hun investeringen te realiseren, werden er de afgelopen decennia specifieke afwijkende procedures uitgewerkt en ingesteld die voorrang kregen op de standaardprocedure (nl. de dossiers ingediend via de standaardprocedure). In de loop der jaren werden deze procedures verder verfijnd en werd hun toepassingsgebied uitgebreid. Hierdoor kunnen er steeds minder middelen worden uitgetrokken voor de subsidieaanvragen via de standaardprocedure die bedoeld is voor structurele vernieuwing en nieuwbouw van schoolgebouwen. Dossiers (eerder kleinschalig) die ingediend worden volgens een afwijkende uitzonderingsprocedure, worden versneld/prioritair behandeld. Deze systematiek leidt ertoe dat er relatief veel meer middelen naar (kleinere) dossiers via de verschillende uitzonderingsprocedures gaan dan naar de (grotere) dossiers via de standaardprocedure.

Men kan zich de vraag stellen in welke mate een dergelijke “voorafname” nog steeds verantwoord is, gegeven de beleidsintentie om op middellange termijn prioriteit te geven aan de standaard-subsidieaanvragen en om te streven naar 50% besteed bedrag aan subsidieaanvragen via de standaardprocedure. Daarom werd er binnen de operationele doelstelling 1.1 prioriteit gegeven aan de sanering van de vele uitzonderingsprocedures bij AGION.

Voor het eerst werd er een integrale hervorming doorgevoerd van de vele subsidieprocedures bij AGION. Door het verstrengen van het toepassingsgebied van de afwijkende procedures moet er hierdoor op termijn voorrang kunnen gegeven worden aan een toename van de standaarddossiers waarbij de focus ligt op meer consistente projecten. De administratie van AGION heeft deze hervorming in 2016 voorbereid en in het voorjaar van 2016 werden deze voorstellen goedgekeurd door de raad van bestuur van AGION. De procedurehervorming werd vervolgens kenbaar gemaakt aan de schoolbesturen en zij trad daadwerkelijk in werking op 1 juli 2016. Deze structurele hervorming heeft er logischerwijze toe geleid dat er nog veel uitzonderingsdossiers (meer dan 1000!) werden ingediend voorafgaand aan 1 juli 2016. Vanaf deze datum konden de uitzonderingsdossiers immers enkel nog worden aangevraagd via de nieuwe striktere werkwijze (zie verder).

De volgende structuurhervorming die zal worden aangepakt heeft betrekking op de invoering van een nieuw beoordelingssysteem voor de dossiers via de standaardprocedure. Het Masterplan Scholenbouw voorziet dat voor de behandeling van zowel bestaande als nieuwe dossiers via de standaardprocedure voor het gesubsidieerd onderwijs voortaan objectieve prioriteitscriteria worden gehanteerd. Dit werd al een eerste keer besproken binnen de raad van bestuur van AGION.

Het nieuwe systeem voor de rangschikking van de subsidieaanvragen via de standaardprocedure gaat ervan uit dat chronologie niet langer het enige absolute criterium zal zijn dat bepaalt wanneer een (grotere) subsidieaanvraag (standaarddossier) voor subsidiëring in aanmerking komt. In het Masterplan Scholenbouw worden 6 criteria naar voor geschoven die in de toekomst mee bepalend zullen zijn: dwingende nood aan investering, multifunctionaliteit, bouwcost, duurzaamheid inclusief energie-efficiëntie, planmatige aanpak en chronologie.

Vermits het hier gaat om een zeer ingrijpende wijziging van de wijze waarop de reguliere subsidieaanvragen zullen beoordeeld worden en er ook een impact kan zijn op de reeds

(lange tijd) ingediende subsidieaanvragen, dient deze hervorming met de nodige omzichtigheid aangepakt te worden, in constructief overleg met de onderwijsverstrekkers.

In 2017 zal verder overlegd worden met de onderwijsverstrekkers over de concrete uitwerking, voorbereiding en uitvoering van het nieuwe beoordelingssysteem voor de subsidieaanvragen via de standaardprocedure. Naast de vereenvoudiging van de subsidieprocedures, zou dit opnieuw een historische verandering zijn in de wijze waarop wordt omgegaan met de subsidieaanvragen. Hierbij zou ook kunnen onderzocht worden of er een bijkomende stimulans voor kostenefficiënt bouwen mogelijk is.

1.2. Bouwdossiers efficiënt behandelen

Naast het ter beschikking stellen van de nodige investeringskredieten is het minstens zo belangrijk om de beschikbare (overheids)middelen zo efficiënt mogelijk te besteden. Daarom staat in het Masterplan Scholenbouw de opdracht ingeschreven om de bouwdossiers efficiënt te behandelen.

Historische aanwending van de middelen

Voor het vrij gesubsidieerd onderwijs bedraagt het aandeel van de toegekende machtigingen voor de standaarddossiers via de standaardprocedure ongeveer 35 %. Een aanzienlijk deel van het beschikbare budget voor het vrij gesubsidieerd onderwijs wordt met andere woorden besteed aan dossiers via de verschillende procedures afwijkend van de volgens chronologie ingediende standaarddossiers. Het aantal afwijkingen is daarenboven divers en complex, wat zorgt voor een moeilijke communicatie naar het lokale onderwijsveld.

Daarom voorziet het Masterplan Scholenbouw in de doelstelling om op termijn een groter en meer substantieel regulier bedrag aan de standaarddossiers te besteden. Het terugdringen van de wachttijd zorgt er op lange termijn immers voor dat de nood aan gesubsidieerde afwijkingsdossiers afneemt. Het is onze ambitie om het aandeel van de middelen dat besteed wordt aan standaarddossiers structureel te verhogen naar 50 % op middellange termijn.

Vereenvoudiging van de procedures

De hieronder vermelde historische afwijkingen zijn in het verleden geleidelijk tot stand gekomen door een steeds groter wordende kloof tussen de beschikbare (overheids)middelen enerzijds en de ingediende subsidieaanvragen anderzijds. Het grote aantal afwijkende procedures zorgde er evenwel voor dat meer dan twee derde van de beschikbare middelen (circa 60 à 70 %) aan deze uitzonderingsprocedures werd besteed.

In overleg met de onderwijskoepels heeft AGION een gevoelige vermindering doorgevoerd van het aantal uitzonderingsprocedures voor het vrij gesubsidieerd onderwijs. Daarenboven werd het toepassingsgebied van de meest bekende uitzonderingsprocedure, nl. de verkorte procedure, flink beperkt.

Op die manier kan AGION op termijn een groter deel van het jaarlijks beschikbare reguliere budget toekennen aan grotere investeringsprojecten, de zogenaamde standaarddossiers.

Dus in de plaats van veelal fragmentarische, kleinere investeringen (hoe nuttig en nodig die ook kunnen zijn) kan men dan meer focussen op meer omvangrijke nieuwbouw en/of consistente grondige renovatieprojecten.

Door de wijzigingen werd het aantal uitzonderingsprocedures gereduceerd van 13 naar 8. Onderstaande tabel geeft een overzicht tussen het aantal bijzondere procedures vóór en na de hervorming.

Tabel 1: afwijkende procedures voor het vrij onderwijs vóór en na de hervorming van de AGION-procedures

	Historische afwijkingen	Huidige afwijkingen
1	verkorte procedure	verkorte procedure
2	voor een hoogspanningscabine	
3	voor sanitair	verkorte procedure sanitair
4	voor werken na overmacht (brand, waterschade, e.d.)	voor werken na overmacht
5	voor werken ten gevolge van stabiliteitsproblemen	
6	voor aankoopdossiers	voor aankoopdossiers
7	voor werken na bovenvermelde aankoop	voor werken na bovenvermelde aankoop
8	voor uitbreidingen/verhogingen van een principeakkoord	voor uitbreidingen/verhogingen van een principeakkoord
9	spoedprocedure	spoedprocedure
10	voor werken in het kader van milieusanering	
11	voor dossiers in samenwerking met andere subsidiërende overheden	voor dossiers in samenwerking met andere subsidiërende overheden
12	voor dossiers in samenwerking met een publieke actor	
13	voor brandveiligheid van internaten	

Vereenvoudiging van de dossierbehandeling bij AGION

Naast de hervorming van de procedures werd de dossierbehandeling bij AGION eveneens aangepakt. In overleg met de onderwijskoepels heeft AGION de dossierbehandeling vanaf 1 juli 2016 fors vereenvoudigd met een verregaande vermindering van de planlast voor de onderwijsverstrekkers als bouwheren. Concreet werden volgende maatregelen genomen:

- Schoolbesturen moeten de administratieve en technische bepalingen van het bestek niet langer voorafgaandelijk voor controle bezorgen aan AGION;

- Schoolbesturen kunnen sneller dan vroeger, nadat een principeakkoord werd verleend, de werken al gunnen;
- De uitgebreide systematische verplichte voorafgaandelijke controle van de gunningsdossiers werd vervangen door een mogelijkheid om concreet advies in te winnen in het geval van vragen over bepaalde werkwijzen op vlak van de wetgeving overheidsopdrachten;
- In plaats van een intensieve controle van de meerwerken gebeurt de uitbetaling van de subsidie, op basis van de ontvangen facturen, tot maximaal 102 % van het bedrag berekend in gunningsfase, wat een aanzienlijke tijdswinst betekent in functie van de financieel-technische afhandeling van een schoolbouwdossier;
- In geval van uitzonderlijke verhoging van gerechtvaardigde onvoorzienbare kostprijs van de werken kan de raad van bestuur van AGION oordelen over een bijkomende subsidiëring bovenop de 102 %;
- Het forfait voor algemene onkosten wordt verhoogd van 7 % naar 10 %.

Monitoring instroom subsidiedossiers via de verkorte procedure

Naar aanleiding van de doorgevoerde dossierbehandeling en procedurewijzigingen heeft AGION een ruime overgangperiode voorzien die eind 2016 afliep (met 2 deadlines: 1 juli 2016 voor het indienen van de dossiers en 1 december 2016 voor de eventuele vervollediging van de ingediende dossiers). Een overgangperiode is aangewezen wanneer men structurele wijzigingen doorvoert. Er kan echter vastgesteld worden dat de scholen uit de vrije gesubsidieerde sector nog heel veel (uitzonderings)dossiers volgens het oude regime hebben ingediend bij AGION alvorens de nieuwe strengere subsidieregelgeving in werking trad.

AGION ontving bijvoorbeeld enkel en alleen in de maand juni 2016 maar liefst 1.177 (!) subsidieaanvragen via de zogenaamde 'verkorte procedure' wat overeenstemt met geraamd subsidiebedrag van 98,9 miljoen euro. Ter vergelijking: over het volledige jaar 2015 waren er 813 dergelijke subsidieaanvragen 'verkorte procedure' voor zo'n 54,3 miljoen euro.

De doorgevoerde procedurewijzigingen zijn ondertussen al wel duidelijk zichtbaar omdat de instroom van nieuwe subsidieaanvragen via de 'verkorte procedure' (na 1 juli 2017) op basis van de nieuwe regels in grote mate is gezakt.

2. Strategische doelstelling 2. - De onderwijscapaciteit uitbreiden

2.1. De capaciteitsproblematiek opvolgen en een structurele oplossing uitwerken

Sinds 2010 trekt de Vlaamse Regering extra capaciteitsmiddelen uit. Tot 2015 gebeurde de verdeling van de beschikbare capaciteitsmiddelen volgens een ad-hoc methodiek. In het begin van de legislatuur is beslist om de toekenning van deze extra middelen beter te structureren en te objectiveren. Het Departement Onderwijs en Vorming kreeg de opdracht om de capaciteitsproblematiek meer structureel en veel strikter op te volgen.

In het najaar van 2015 werd de opdracht voor de ontwikkeling capaciteitsmonitor schoolinfrastructuur leerplichtonderwijs opgeleverd door de onderzoekers van HIVA KUL en Interface Demography V.U.B. Vanaf 2016 worden de beschikbare capaciteitsmiddelen op basis van objectieve data vanuit deze capaciteitsmonitor schoolinfrastructuur toegekend.

Stand van zaken

Tabel 2: overzichtstabel toegekende capaciteitsmiddelen per gemeente (2010-2018)

	GO	OGO	VGO	Totaal
Antwerpen	€ 51.707.036	€ 47.168.547	€ 65.627.747	€ 164.503.330
BHG	€ 22.889.656	€ 9.135.450	€ 39.270.086	€ 71.295.192
Gent	€ 9.703.460	€ 15.887.443	€ 15.506.300	€ 41.097.203
Mechelen	€ 13.760.094		€ 7.487.576	€ 21.247.670
Sint-Niklaas	€ 2.513.500	€ 798.000	€ 5.276.100	€ 8.587.600
Vilvoorde	€ 3.423.000	€ 2.435.807	€ 2.400.362	€ 8.259.169
Roeselare	€ 3.525.000	€ 1.788.660	€ 2.476.054	€ 7.789.713
Grimbergen	€ 1.483.307	€ 2.691.000	€ 3.525.693	€ 7.700.000
Schoten	€ 1.520.000		€ 4.880.000	€ 6.400.000
Leuven	€ 1.953.732		€ 4.075.868	€ 6.029.600
Asse	€ 1.671.300	€ 2.371.696	€ 1.357.004	€ 5.400.000
Sint-Pieters-Leeuw	€ 720.000	€ 1.320.000	€ 2.660.000	€ 4.700.000
Edegem	€ 1.970.300		€ 2.129.700	€ 4.100.000
Halle	€ 2.515.334		€ 1.306.995	€ 3.822.329
Landen	€ 1.260.000		€ 740.000	€ 2.000.000
Tienen	€ 1.000.000		€ 1.000.000	€ 2.000.000
Denderleeuw	€ 550.000	€ 560.000	€ 850.000	€ 1.960.000
Meise		€ 1.200.000	€ 600.000	€ 1.800.000
Bonheiden	€ 465.000	€ 70.000	€ 465.000	€ 1.000.000
Machelen	€ 314.333	€ 447.834	€ 237.833	€ 1.000.000
Wemmel		€ 685.000	€ 315.000	€ 1.000.000
Totaal	€ 122.945.052	€ 86.559.437	€ 162.187.317	€ 371.691.806

Eind december 2016 waren met de tot en met 2015 toegekende capaciteitsmiddelen meer dan 14.000 plaatsen (58%) gerealiseerd. Dat is 13% meer capaciteit dan eind 2015. Daarvan zijn procentueel het meest aantal plaatsen gerealiseerd in Sint-Niklaas (74%) en Antwerpen (73%), gevolgd door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (57 %) en Halle (54%). Uiteraard is het zo dat des te vroeger de capaciteitsmiddelen zijn toegekend, des te groter de

waarschijnlijkheid dat een project ondertussen gerealiseerd is. Zo zijn de capaciteitsprojecten van in 2010 en 2011 goedgekeurd ondertussen allemaal al gerealiseerd, behalve 1 project.

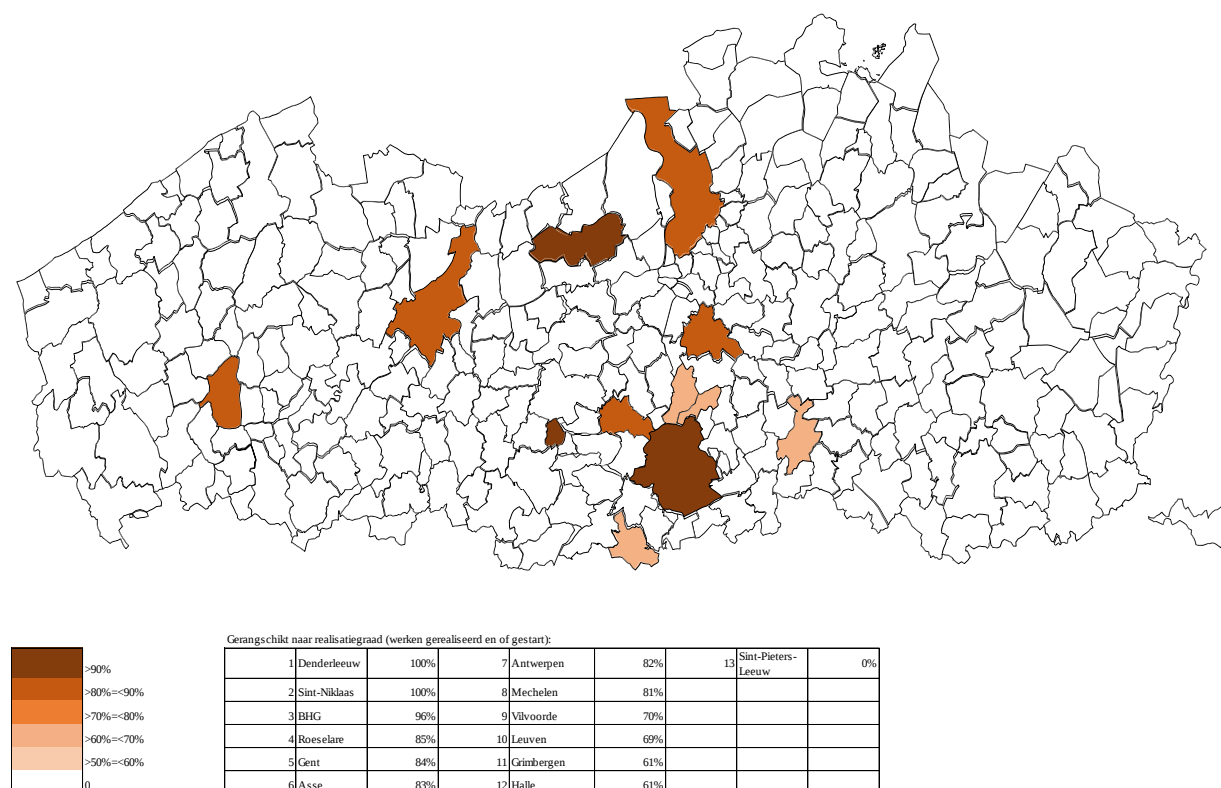
Van de capaciteitsprojecten gestart met capaciteitsmiddelen vanaf het voorjaar 2016 zijn er eind 2016 nog geen plaatsen gerealiseerd. Eind 2016 waren er al wel 9 capaciteitsprojecten waarvoor een bouwaanvraag werd ingediend en 48 waarvoor een ontwerper werd aangesteld.

In de periode 2017-2020 zullen er naar grote waarschijnlijkheid meer dan 22.000 extra plaatsen in de klas worden gecreëerd waarvan 7.245 in 2017 en 9.796 in 2018.

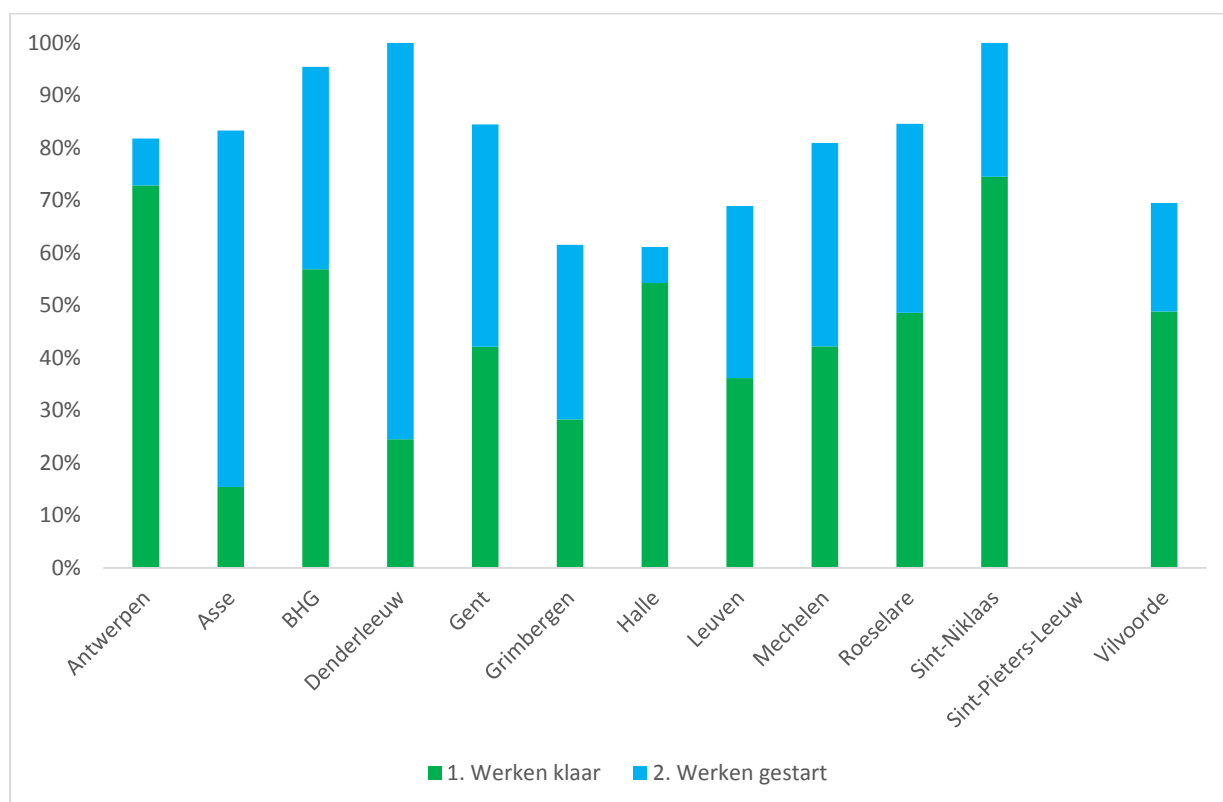
Er stelden zich geen noemenswaardige samenwerkingsproblemen meer in de lokale taskforces capaciteit bij de verdeling van de capaciteitsmiddelen over de onderwijsnetten heen. We leren hieruit dat de lokale autonomie een goede garantie geeft om te bepalen waar en op welke wijze de meest acute capaciteitsnoden het best ingevuld kunnen worden.

In onderstaande grafieken geven we een overzicht van de realisatiegraad van de capaciteitsprojecten 2010-2015 en hoe de stand van zaken is. De vanaf (het voorjaar - zomer) 2016 toegekende middelen zijn voorlopig nog niet meegenomen in de huidige realisatiegraad. Bij een volgende rapportering van de uitvoeringsgraad zal dit uiteraard wel het geval zijn.

Figuur 3: kaart realisatiegraad capaciteitsprojecten 2010-2015 (werken gerealiseerd en/of gestart in % t.o.v. het aantal toebedeelde plaatsen per gemeente)

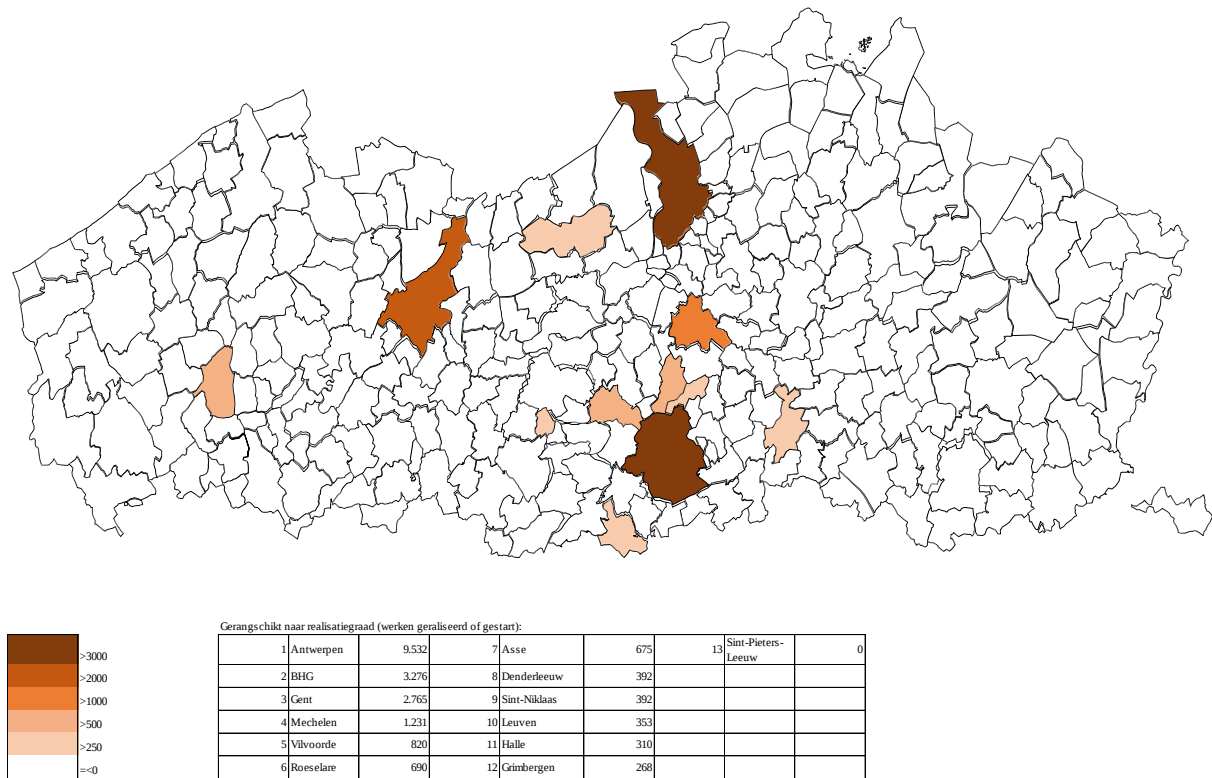
Figuur 4: grafiek realisatiegraad capaciteitsprojecten 2010-2015 (procentueel t.o.v. het aantal toebedeelde plaatsen per gemeente)

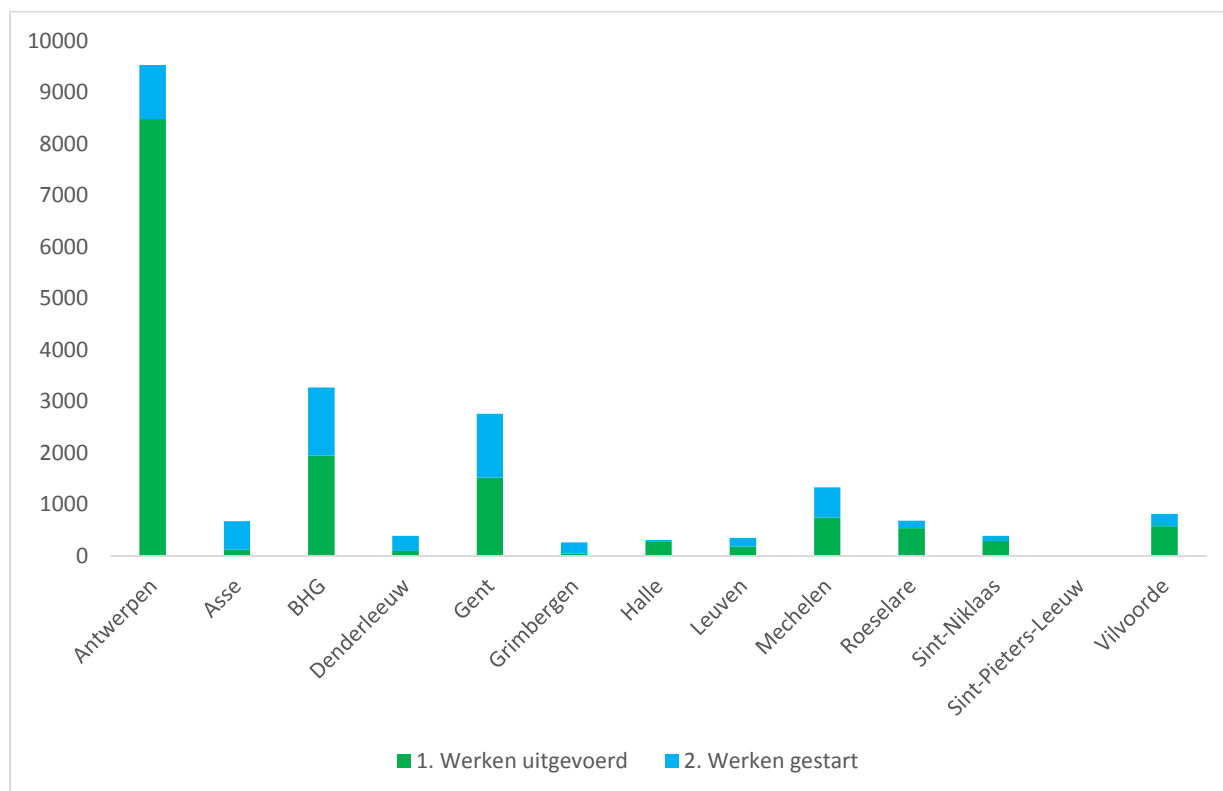
Deze grafiek geeft aan hoe ver de verschillende projecten zijn geëvolueerd. Zo kan men zien dat de gemeenten Denderleeuw en Sint-Niklaas hun toegekende capaciteitsmiddelen al volledig hebben omgezet in concrete (ver)bouwprojecten die ofwel volledig uitgevoerd zijn of in volle uitvoering zijn.

In Sint-Pieters-Leeuw bijvoorbeeld kan het toegekende capaciteitsproject nog niet opgestart worden omdat de school gevat werd door een archeologisch onderzoek. Pas nadat deze onderzoeken afgerond zijn, kan het uitbreidingsproject worden geconcretiseerd.

Figuur 5: kaart realisatiegraad capaciteitsprojecten 2010-2015 (in nominaal aantal plaatsen)

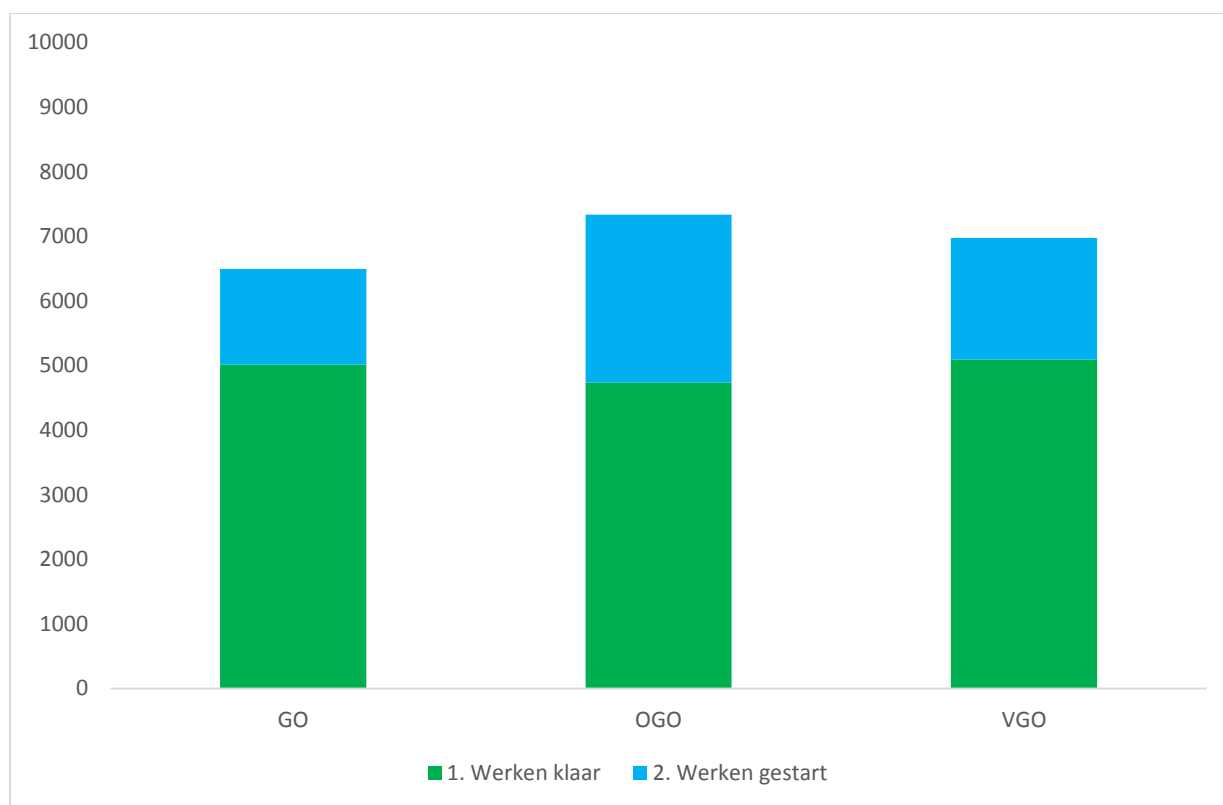

Figuur 6: grafiek realisatiegraad capaciteitsprojecten 2010-2015 (in nominaal aantal plaatsen)

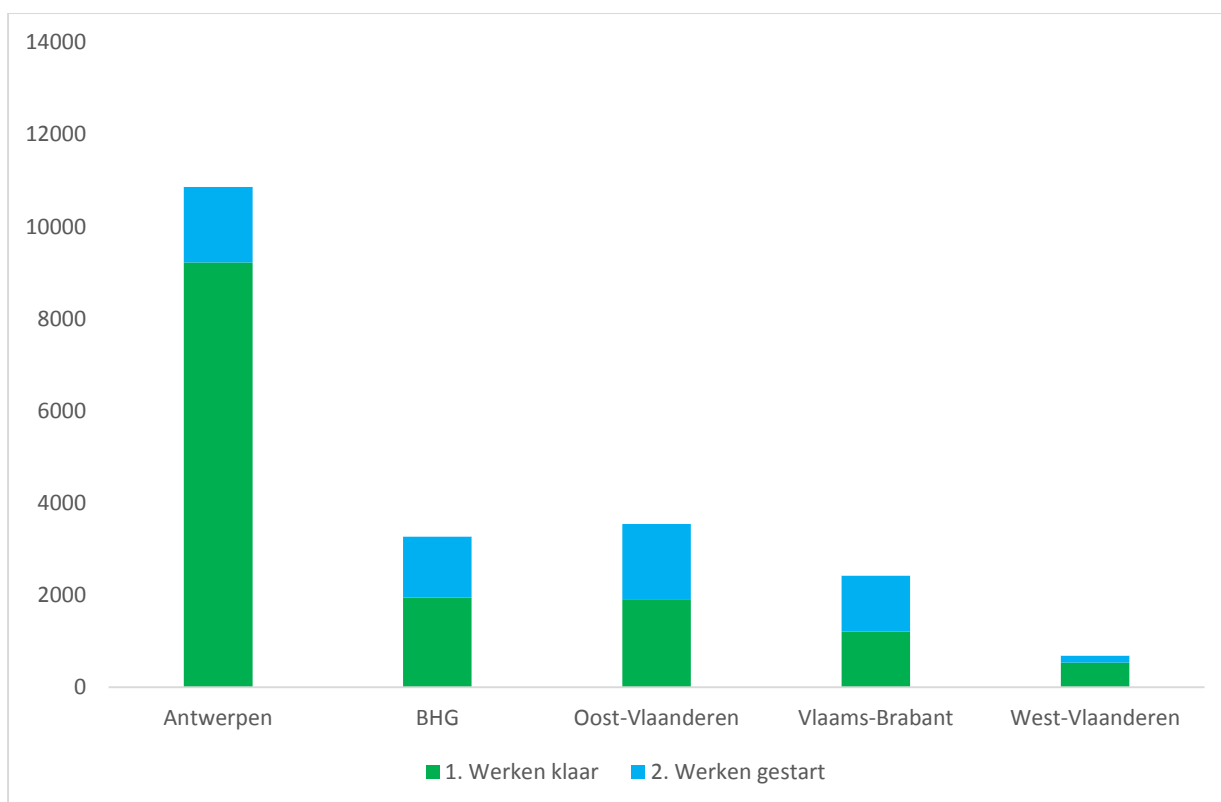
In bovenstaande grafiek wordt het aantal extra stoelen per gemeente weergegeven van capaciteitsprojecten die ofwel in uitvoering zijn of reeds volledig uitgevoerd zijn. In totaal gaat het over 25.151 plaatsen.

Figuur 7: grafiek realisatiegraad per onderwijsnet (in nominaal aantal plaatsen)

Deze bovenstaande grafiek toont de verdeling over de drie onderwijsnetten, opnieuw opgesplitst in werken in uitvoering en gerealiseerde projecten en dit naar het aantal plaatsen.

Figuur 8: grafiek realisatiegraad per provincie (in nominaal aantal plaatsen)

Bovenstaande grafiek toont dezelfde verdeling maar dan onderverdeeld per provincie en toont de geografische spreiding op het niveau van de provincies van de opgestarte en gerealiseerde uitbreidingsprojecten op basis van het aantal plaatsen.

Zoals hoger vermeld werd in het najaar van 2015 de capaciteitsmonitor schoolinfrastructuur leerplichtonderwijs opgeleverd. Vanaf 2016 worden de beschikbare capaciteitsmiddelen in grote mate op basis van objectieve data vanuit de capaciteitsmonitor toegekend. In de nieuwe toekenningsprocedure is eveneens rekening gehouden met de opmerkingen en aanbevelingen vanuit de commissie onderwijs. Dankzij de capaciteitsmonitor, met de verfijnde vraagprognoses, en de concrete aanbodd-data is het mogelijk de beschikbare capaciteitsmiddelen objectiever en doelgerichter toe te wijzen in functie van de lokale capaciteitsnoden. Men dient er uiteraard wel mee rekening te houden dat het nog altijd om prognoses gaat (o.a. bevolkingsprojecties in de toekomst) die zo goed als mogelijk op een wetenschappelijke manier zijn onderbouwd.

In het voorjaar van 2016 werden de capaciteitsmiddelen voor het eerst voor een periode van 3 jaar toegekend (150 miljoen euro voor de periode 2016-2018) in plaats van de jaarlijkse éénmalige toekenning zoals dit tot in 2015 gebeurde. Door het vastklikken van de bedragen over een periode van 3 jaar hebben de geselecteerde scholen in de verschillende capaciteitsgemeenten ten aanzien van de beschikbare investeringsbudgetten veel meer zekerheid dan voorheen, hetgeen het (bouw)planningsproces en de lange termijn aanpak een stuk eenvoudiger maakt. Deze langetermijnplanning was een expliciete vraag van de commissie onderwijs.

Na de zomer van 2018 wordt een nieuwe update van de capaciteitsmonitor schoolinfrastructuur leerplichtonderwijs verwacht. Begin 2018 zullen er ook nieuwe demografische prognoses van de Studiedienst van de Vlaamse Regering beschikbaar zijn.

Op basis van deze geactualiseerde vraag- en aanboddata kan bepaald worden op welke wijze nieuwe capaciteitsmiddelen kunnen toegekend worden op korte / middellange termijn. Op die manier kunnen de juiste analyses gemaakt worden.

2.2. Het hergebruik van leegstaande schoolgebouwen en ongebruikte terreinen aanmoedigen

Er is gevraagd aan het Beleidsdomein Financiën en Begroting of de leegstandsheffing op leegstaande schoolgebouwen apart wordt bijgehouden, maar dat blijkt niet te gebeuren.

Er is met andere woorden tot op heden (nog) geen volledige databank over het aantal leegstaande schoolgebouwen en ongebruikte terreinen. Uit de Schoolgebouwenmonitor 2013 van AGION bleek echter dat de leegstand inzake schoolgebouwen verwaarloosbaar klein is. Het lijkt aannemelijk dat de capaciteitsproblematiek ook voor een temperend effect inzake de mogelijke leegstand van schoolgebouwen zorgt.

Er zijn daarnaast initiatieven zoals het project “Terra” dat getrokken wordt door het Vlaams Energiebedrijf (VEB). Het project Terra van het VEB is immers niet beperkt tot energiedata. In overleg met de partners en stakeholders zijn tegelijk enkele andere opportuniteiten meegenomen. Het is de bedoeling om een patrimonium- en energieregister voor overheden uit te bouwen waar informatie over patrimonium, vastgoed en gronden van overheden gecentraliseerd wordt. Aanvullend gebruikt Wonen Vlaanderen en Ruimte Vlaanderen dit proces om het ‘Register Onbebouwde percelen’ (ROP) te automatiseren.

Deze beleidsprocessen worden van nabij opgevolgd om door middel van het project Terra een dynamische databank te ontwikkelen waarin dergelijke informatie voor onderwijsgebonden infrastructuur op beleidsniveau zou kunnen ontsloten worden.

Het beleidsdomein Onderwijs heeft ook contacten gelegd met Ruimtelijke Ordening zodat in de toekomst kan worden ingespeeld op andere mogelijke opportuniteiten die een raakvlak hebben met de vermelde doelstelling.

3. Strategische doelstelling 3. - Alternatieve financieringsbronnen aanboren

De derde strategische doelstelling in de Conceptnota Masterplan Scholenbouw focust op het aanboren van alternatieve financieringsbronnen. De Vlaamse Regering beloofde werk te maken van het uittekenen van alternatieve pistes om nieuwe of bestaande te vernieuwen schoolinfrastructuur te financieren.

Zo staat het letterlijk in het Vlaams Regeerakkoord (2014-2019) vermeld: *“Op vlak van financiering willen we alternatieve mogelijkheden benutten – voor zover haalbaar, wenselijk en rekening houdend met hun ESR-impact en impact op de schuldgraad en juridische eenvoud.”*

Ondertussen zijn er op dit vlak heel wat zaken concreet gerealiseerd.

3.1 De DBFM-operatie integraal uitvoeren

Het grootschalige DBFM-programma ‘Scholen van Morgen’ is een nooit geziene investeringsoperatie voor de modernisering van het schoolgebouwenpatrimonium. Het DBFM-programma is een publiek-private samenwerking tussen de Vlaamse overheid, AG Real Estate en BNP Paribas Fortis. De DBFM-vennootschap is verantwoordelijk voor de realisatie en gedurende 30 jaar het ter beschikking stellen van de schoolinfrastructuur aan de scholen in ruil voor een prestatiegerelateerde beschikbaarheidsvergoeding.

Het huidige DBFM-programma ‘Scholen van Morgen’ wordt niet enkel integraal uitgevoerd, het werd zelfs aanzienlijk versterkt (inbreiding met 17 nieuwe schoolbouwprojecten).

Initieel ging het om 165 DBFM-schoolbouwprojecten. Dankzij de BTW-verlaging (van 21 % naar 6 %) kwamen er dankzij de ‘inbreiding’ nog eens 17 DBFM-projecten extra bij (ten bedrage van ongeveer 160 miljoen euro, circa 80.000 m² schoolbouwoppervlakte). Ondertussen zijn alle 17 voorcontracten met de DBFM-vennootschap Scholen van Morgen officieel ondertekend in het kader van deze inbreiding. In totaal komt men zo op 182 DBFM-projecten die zullen gerealiseerd en onderhouden worden voor 30 jaar zodat de school gedurende die hele periode over kwaliteitsvolle infrastructuur beschikt. De totale investeringswaarde van het huidige DBFM-programma bedraagt 1,5 miljard euro, goed voor een totale oppervlakte van circa 707.000 vierkante meter aan nieuwe of grondig gerenoveerde schoolinfrastructuur.

Op 10 december 2016 werd de 100ste School van Morgen beschikbaar: de Vrije Basisschool De Horizon in Zwevezele (Wingene).

In december 2016 werden er 3 tot 6 DBFM-projecten per week opgeleverd. Midden februari 2017 werden op 5 dagen tijd 10 nieuwe scholen geopend in Vilvoorde, Halle, Sint-Gillis-Waas, Herentals, Sint-Denijs-Westrem, Kalmthout, Veerle, Waregem, Kortrijk en Roeselare, voor meer dan 5100 leerlingen en het personeel.

In haar jaarverslag 2015 vermeldde de Nationale Bank dat de overheidsinvesteringen tijdens het verslagjaar 2015 aanzienlijk zijn toegenomen. De bruto-investeringen in vaste activa zijn zelfs de enige uitgaven die sneller stijgen dan het gemiddelde verloop tijdens de afgelopen vijftien jaar. Deze forse toename was *“deels toe te schrijven aan belangrijke bouwprojecten inzake schoolgebouwen, met name in de Vlaamse Gemeenschap”*. De economische impact van het DBFM-programma is dus zeer groot.

De Afgevaardigd Bouwheer (AG Real Estate COPiD) verwoordde het bouwjaar 2016 in de volgende kerncijfers:

- 387.138 m² schoolbouwoppervlakte opgeleverd
- ten voordele van 61.500 leerlingen
- 26 STEM-scholen opgeleverd
- 49 sportzalen opgeleverd
- 3937 werf- en onderhoudsvergaderingen
- 2390 interne opvolgmomenten
- 2801 arbeiders actief op de werven (voorjaar 2016)
- 11.750 bezoekers op 14 schoolwerven tijdens de Open Wervendag 2016 (zondag 22/05/2016)

Op 1 juni 2017 was de status als volgt:

- 133 volledige scholen opgeleverd (tegen de zomervakantie 2017 worden dat er 138);
- 27 scholen in de bouwfase;
- 5 scholen in de aanbestedingsfase;
- 17 scholen in de ontwerpfase (dat zijn de 17 scholen van de inbreiding DBFM);
- op minder dan 3 jaar tijd vonden er 120 officiële openingen en ingebruiknames plaats.

Kenmerkend voor de DBFM-projecten is dat het hier gaat om grote en nieuwe schoolgebouwen. De helft van de DBFM-projecten heeft een gebouwoppervlakte groter dan 2.500 m². Eén op de vijf DBFM-projecten heeft een gebouwoppervlakte van minstens 5.000 m². De gemiddelde gebouwoppervlakte van een DBFM-project bedraagt 3.883 m². Dit in vergelijking met de gemiddelde gebouwoppervlakte van een nieuwbouw- en renovatieproject uit de reguliere financiering bij AGION van 1.491 m².

Het DBFM - programma omvat voor 90% nieuwbouw, tegenover 10% renovatie van bestaande gebouwen. In reguliere scholenbouw is gemiddeld 38% nieuwbouw en 62% renovatie.

Een top 10 van de DBFM-scholen² naar gebouwoppervlakte wordt weergegeven in onderstaande tabel.

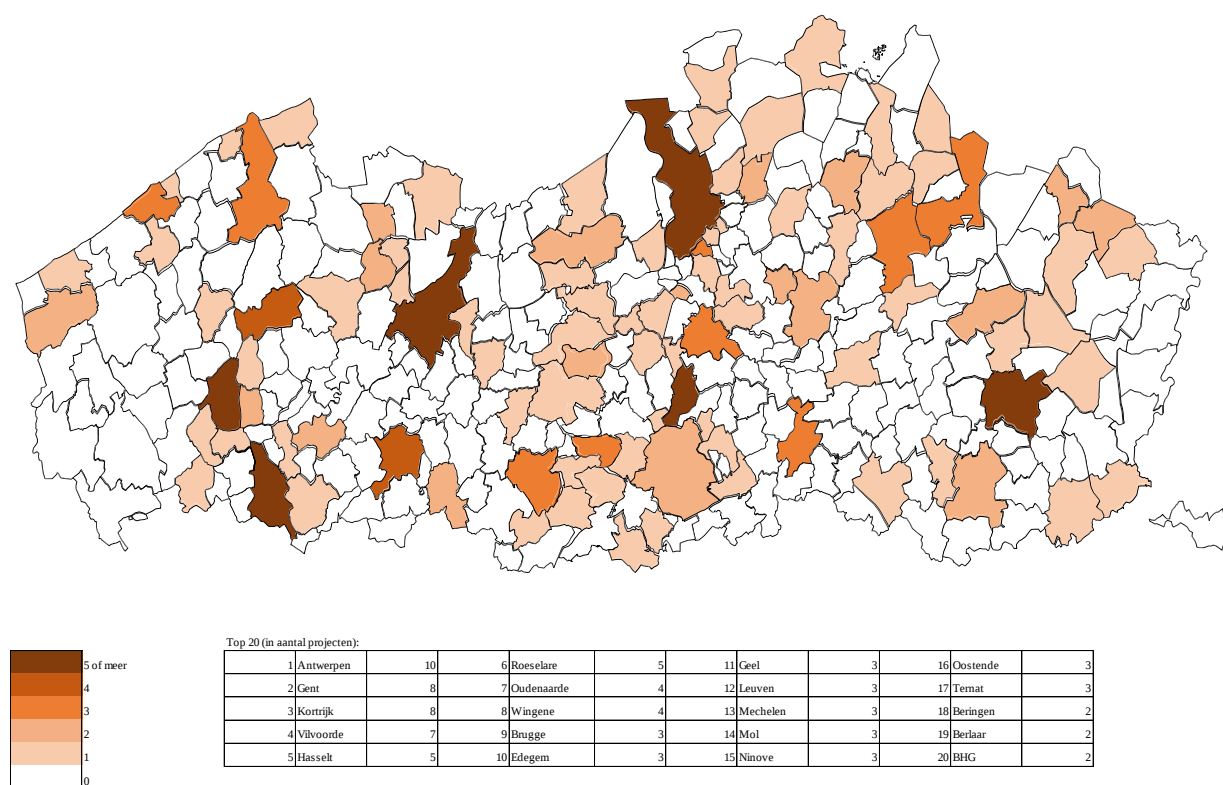
² Inclusief de inbreiding van het DBFM-programma Scholen van Morgen.

Tabel 3: top 10 van de DBFM-scholen naar gebouwoppervlakte

1	Campus Beringen	27.437 m ²
2	CADIX Antwerpen	24.073 m ²
3	Katholieke Centrumscholen Sint-Truiden	18.000 m ²
4	VTI Brugge	17.500 m ²
5	Scholencampus Peer	16.933 m ²
6	Heilig Hartcollege Heist-op-den-Berg	15.948 m ²
7	Campus Hast te Hasselt	14.000 m ²
8	BS Unesco en KA Koekelberg	11.486 m ²
9	Guldensporencollege Kaai te Kortrijk	11.007 m ²
10	College ten Doorn te Eeklo	10.739 m ²

Zoals reeds aangegeven zal AGION tegen eind 2018 een eerste uitgebreid officieel evaluatieverslag opmaken van het DBFM-programma 'Scholen van Morgen'. Daarbij is het de bedoeling om de context toe te lichten van het moment dat het programma werd vormgegeven, de aanduiding van de private partner, het opstarten van het programma en de concrete realisaties tot het moment van deze eerste evaluatie. Verschillende omgevingsfactoren, aandachts- en leerpunten worden vanuit een kwantitatieve en kwalitatieve benadering onder de loep genomen. Deze evaluatie zal wel nog geen finaal eindoordeel kunnen inhouden omdat het noodzakelijk is om ook de dertigjarige onderhoudsfase voldoende in de analyse te betrekken. Maar in 2018, na voltooiing van het grootste deel van het ontwerp- en bouwprogramma, reeds een eerste keer uitgebreid stilstaan bij de realisatie dit omvangrijke DBFM-programma voor scholenbouw is zeker relevant. Zo is het in de commissie onderwijs ook afgesproken.

Figuur 9: kaart DBFM Scholen van Morgen in aantal projecten per gemeente

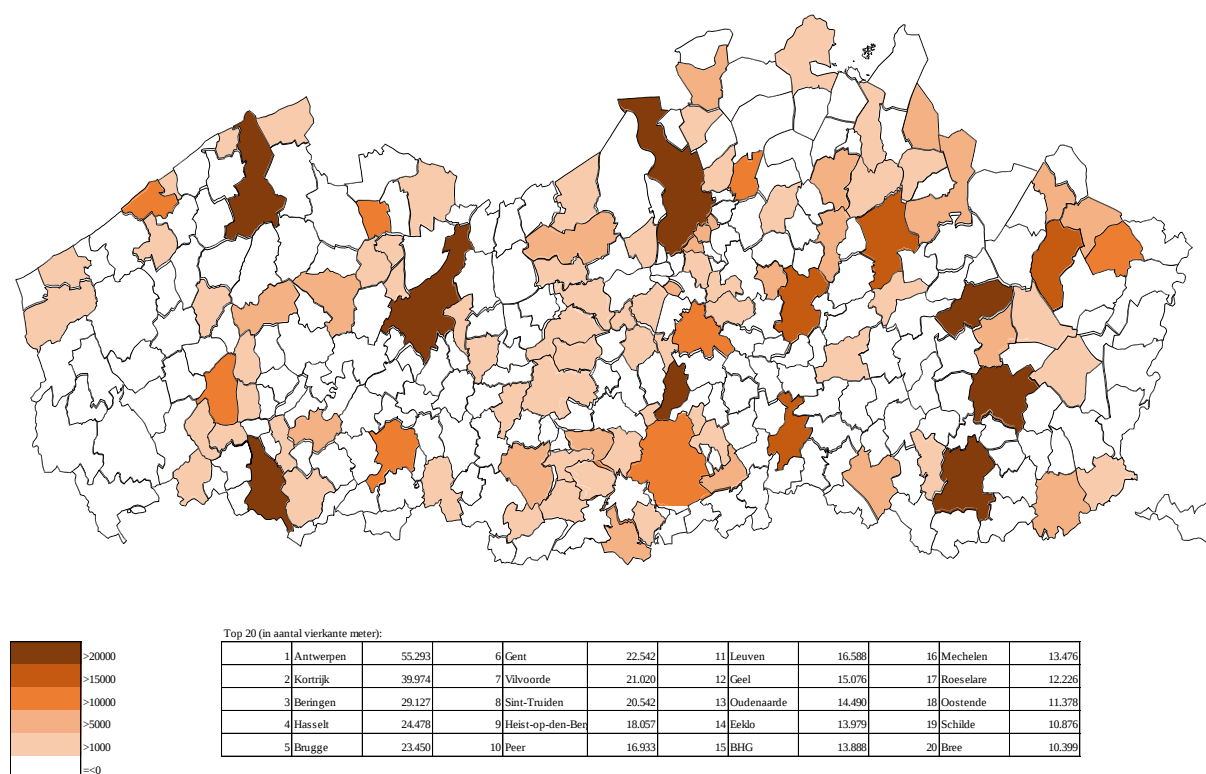

Uit bovenstaande figuur blijkt dat de 182 projecten van Scholen van Morgen verspreid zijn over heel Vlaanderen en Brussel.

De eerste vijf koplopers zijn: 1. Antwerpen (10 projecten), 2. Gent (8 projecten), 3. Kortrijk (8 projecten), 4. Vilvoorde (7 projecten), 5. Hasselt (5 projecten) en Roeselare (5 projecten).

Wanneer men de DBFM-projecten uitdrukt in aantal vierkante meters komt men tot een enigszins ander beeld. De top 5 ziet er dan als volgt uit: 1. Antwerpen (55.293 m²), 2. Kortrijk (39.974 m²), 3. Beringen (29.127 m²), 4. Hasselt (24.478 m²) en 5. Brugge (23.450 m²). Om de investeringsomvang te beoordelen is het aantal vierkante meters gebouwoppervlakte een betere graadmeter. Zo heeft de gemeente Beringen bv. 2 DBFM-projecten, maar slaat 1 project (Campus Beringen) op 5 scholen. Het aantal vierkante meters voor de gemeenten wordt weergegeven in onderstaande figuur.

Figuur 10. kaart DBFM Scholen van Morgen in aantal vierkante meters per gemeente

De 182 DBFM projecten zijn verspreid over 102 Vlaamse gemeenten. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden 2 projecten gerealiseerd. Deze projecten vertegenwoordigen een oppervlakte van 13.888 m².

3.2 Projectspectifieke DBFM-operaties opzetten

Wat alternatieve financiering betreft, heeft AGION in opdracht van de Vlaamse Onderwijsminister verdere concrete stappen gezet zodat de huidige inhaalbeweging in scholenbouw ook in de toekomst op het terrein veilig kan gesteld worden.

Zo kan specifiek verwezen worden naar het *decreet betreffende de alternatieve financiering van schoolinfrastructuur via projectspectifieke DBFM-overeenkomsten*, dat in november 2016 door het Vlaams Parlement werd goedgekeurd. Het nieuwe DBFM-decreet voor schoolinfrastructuur werd uitvoerig toegelicht in de commissie onderwijs.

Zoals ondertussen bekend is dit projectspectifieke DBFM-programma om nieuwe schoolinfrastructuur te realiseren niet zomaar een kopie van het eerste DBFM-programma Scholen van Morgen en werden andere belangrijke klemtonen gelegd. De goede punten werden behouden. De bekende DBFM-methodiek blijft voor de Vlaamse Regering een zeer interessante piste om meer investeringen in schoolinfrastructuur op relatief korte termijn mogelijk te maken mits de ESR-neutraliteit kan gerespecteerd worden. Het is ook een manier om ervoor te zorgen dat het goede onderhoud van de nieuwe scholen voldoende gewaarborgd wordt gedurende minstens 30 jaar. Het DBFM-contract heeft immers een 'verplicht' onderhoud van de nieuwe gebouwen als gevolg.

De frequente signalen en vragen gedurende de voorbije twee jaar over “Schoolinfrastructuur en DBFM”, geven aan dat zeer veel scholen geïnteresseerd blijven in PPS en DBFM, voor een samenwerking met de private sector voor de realisatie van hun schoolbouwproject. Zoals eerder al aangehaald, moeten we uiteraard voldoende aandachtig zijn voor de ESR-problematiek. Het gunstig advies van Eurostat (zomer 2016) zet het programma alvast in de goede richting. Dit advies werd als één van de eerste initiatiefnemers in Europa vanwege Eurostat verkregen alvorens Eurostat en EPEC de nieuwe ‘*Guide on Statistical Treatment of PPPs*’ formeel op 29 september 2016 hebben voorgesteld. Deze richtlijnen van Eurostat bieden op zich een ruimer kader voor de ontwikkeling van nieuwe DBFM-initiatieven die de toets van het ESR2010 kunnen doorstaan. Op zich heeft Eurostat het aldus op duurzame wijze mogelijk gemaakt dat publieke investeringen inzake scholenbouw kunnen worden gerealiseerd via een DBFM-formule waarbij de investeringsuitgaven het ESR-vorderingensaldo van de Vlaamse Gemeenschap slechts op een gespreide manier belasten. Vanuit het oogpunt van de rechtszekerheid van de Europese lidstaten was ter zake behoefte aan duidelijkheid. Het was aangewezen dat Eurostat klaarheid en stabiliteit verschafte over de concrete toepassing van de regels van het ESR 2010, zodat op voorhand duidelijk is hoe investeringsuitgaven die worden gerealiseerd via publiek-private samenwerkingsverbanden worden geboekt. Via deze samenwerkingsverbanden kunnen publieke investeringen worden gerealiseerd waarvan het vanuit wetenschappelijk oogpunt duidelijk is dat zij een positieve bijdrage leveren tot de economische groei. Ter zake kan worden verwezen naar recente studies van de Nationale Bank en het Federaal Planbureau.³

Hierna geven we een overzicht van het reeds afgelegde traject inzake de nieuwe DBFM-initiatieven:

- In uitvoering van de beleidsnota Onderwijs 2014-2019 en de conceptnota Masterplan Scholenbouw werd op 15 juli 2015 de nota *Alternatieve financiering van bijkomende schoolinfrastructuur: projectspecifieke DBFM-operaties* goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Er werd onder meer voorzien dat indien het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) in overleg met Eurostat zou bevestigen dat de ESR-neutraliteit kon gerespecteerd worden, de nodige decretale en reglementaire aanpassingen konden gebeuren;
- Het noodzakelijke decretale kader werd voorbereid en door de Vlaamse Regering principieel goedgekeurd op 25 maart 2016;
- Het advies van Eurostat werd via het INR verkregen op 11 juli 2016;
- Op 16 september 2016 werd het ontwerp van decreet betreffende de alternatieve financiering van schoolinfrastructuur via projectspecifieke DBFM-overeenkomsten definitief goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Op 27 september 2016 werd dit decreet ingediend in het Vlaams Parlement;

³ Nationale Bank, Economisch Tijdschrift van september 2016, *Moeten de overheidsinvesteringen worden gestimuleerd?*, Federaal Planbureau, *Working Paper Public Investment in Belgium - Current State and Economic Impact*, januari 2017.

- Op 25 november 2016 werd het nieuwe DBFM-decreet bekrachtigd en afgekondigd. Op 10 januari 2017 verscheen het decreet in het Belgisch Staatsblad.
- Op 16 december 2016 heeft de Vlaamse Regering het uitvoeringsbesluit (BVR) goedgekeurd voor de oprichting (en de wijze van samenstelling) van het Projectbureau dat AGION zal ondersteunen zoals decretaal voorzien. Het Projectbureau is samengesteld uit vertegenwoordigers van de verschillende onderwijsnetten (VGO, OGO en GO!), de Vlaamse Regering en deskundigen die ervaring hebben in schoolinfrastructuur of publiek-private samenwerking (PPS).
- De documenten voor de oproep tot de inrichtende machten voor de kandidaatstelling van de bouwdoSSIers voor het nieuwe DBFM-investeringsprogramma werden door de administratie van AGION voorbereid.
- Op 5 maart 2017 werd de oproep gelanceerd. Het modeldocument dat de inrichtende machten moeten gebruiken om een aanvraag in te dienen om in aanmerking te komen voor het projectspecifiek DBFM-programma is raadpleegbaar op www.agion.be. De aanvraag moet een onderbouwde projectomschrijving en bouwprogramma bevatten alsook een motiveringsnota waarin voldoende duiding en onderbouwing wordt gegeven bij het project in het licht van de decretale selectiecriteria: 1° de dwingende nood aan investering, 2° de minimale schaalgrootte van de scholenbouwprojecten en de homogeniteit van de projectcluster; 3° de planmatige aanpak; 4° de financiële haalbaarheid; 5° de duurzaamheid inclusief de energie-efficiëntie; 6° de multifunctionaliteit; 7° de mate waarin specifieke interne of externe factoren de vergunbaarheid of de realisatie van het scholenbouwproject of de projectcluster kunnen beïnvloeden of bemoeilijken, inclusief de mate waarin voorbereidende werken noodzakelijk zijn, 8° de chronologie van de aanvragen op de reguliere wachtlijsten; 9° de mogelijk te behalen meerwaarde in een DBFM-benadering.

Zowel instellingen voor gewoon en buitengewoon basis- en secundair onderwijs, het volwassenenonderwijs, internaten als centra voor leerlingenbegeleiding in Vlaanderen en Brussel (Nederlandstalig onderwijs) kunnen zich kandidaat stellen. Voorwaarde is dat het bouwproject voldoende groot is: het project of de cluster van projecten heeft bij voorkeur een geraamde investeringskost van 40 à 50 miljoen euro met een minimum van 20 miljoen euro. 31 mei 2017 was de deadline voor de indiening van de kandidaat-DBFM-projecten of kandidaat-DBFM-clusters.

De oproep in het kader van de nieuwe projectspecifieke DBFM kan een succes genoemd worden. Er werden 52 projectdossiers ingediend, gebundeld over 21 clusters, goed voor circa 300.000 m² aan gebouwoppervlakte en een totale geraamde investeringskost van circa 637,6 miljoen euro (incl. BTW). Er zijn 9 kandidaat-clusters met telkens 1 projectdossier en 12 kandidaat-clusters met telkens 2 tot 6 projectdossiers. Vanuit alle Vlaamse provincies en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werden er kandidaat-dossiers ingediend.

De volgende stap heeft betrekking op de inhoudelijke beoordeling, selectie en de rangschikking van de scholenbouwprojecten en DBFM-clusters door de Vlaamse

Regering. Nadien kan gestart worden met de voorbereidingen voor het in de markt plaatsen van de eerste DBFM-clusters van scholenbouwprojecten.

- De 300 miljoen euro investeringsbudget (zoals beslist bij de Begrotingsopmaak 2017) zal tussen de onderwijsnetten verdeeld worden op basis van toepassing van Onderwijsdecreet II. Decretaal is bepaald dat AGION gemachtigd wordt om jaarlijks 22,5 miljoen euro aan verbintenissen aan te gaan (nl. de DBFM-toelagen voor de subsidiëring van de beschikbaarheidsvergoedingen).

3.3 Een reglementair kader voor huursubsidies uitwerken

Op zoek naar alternatieven om op een snellere en flexibele wijze extra schoolcapaciteit te kunnen creëren werd een nieuw systeem van huursubsidies uitgewerkt. Hierna geven we een beeld van de afgelegde voortgang ter zake:

- Op 17 juli 2015 keurde de Vlaamse Regering de volgende conceptnota goed: *Uitwerking van een reglementair kader voor huursubsidies m.b.t. schoolinfrastructuur*. De minister van Onderwijs werd gevraagd de nodige decretale en reglementaire initiatieven uit te werken waardoor er huurcontracten voor schoolinfrastructuur kunnen worden gesubsidieerd;
- De nodige decretale bepalingen werden voorbereid en ingevoegd in het *decreet houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 2016*. Voormeld decreet werd in oktober 2015 ingediend in het Vlaams Parlement. Het oogmerk van de bepalingen bestond erin de toekenning van huursubsidies aan gesubsidieerde scholen mogelijk te maken in elke gemeente van Vlaanderen. Tot dan was het toekennen van huursubsidies aan gesubsidieerde scholen enkel bij wijze van uitzondering mogelijk in erkende capaciteitsgemeenten. Met de goedkeuring van het betrokken programmadecreet werd einde december 2015 de decretale grondslag gelegd om een algemene regeling voor huursubsidies uit te werken;
- AGION zorgde voor de uitwerking hiervan door een besluit voor de Vlaamse Regering voor te bereiden. Dit *besluit houdende de regeling voor huursubsidies voor schoolinfrastructuur* werd op 4 mei 2016 definitief goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Naast de voorbereiding van de decretale en reglementaire teksten ontwikkelde de administratie van AGION een financieel-technisch model om de maximale subsidiabele aanvangshuur te berekenen. In het besluit van de Vlaamse Regering is nl. voorzien dat de aanvangshuur die voor de berekening van de huursubsidie wordt gehanteerd, niet meer mag bedragen dan een door de raad van bestuur van AGION vastgesteld percentage van de financiële norm.⁴ De percentages die voortvloeien uit voormeld model werden ter bekrachtiging aan de Vlaamse Regering meegedeeld op 10 februari 2017;

⁴ De financiële norm zoals vermeld in artikel 31 tot en met 35 van het besluit van de Vlaamse Regering van 5 oktober 2007 houdende vaststelling van de regels die de behoefte aan nieuwbouw of uitbreiding bepalen en van de fysische en financiële normen voor de schoolgebouwen, internaten en centra voor leerlingenbegeleiding.

- In september 2016 vond een eerste oproep plaats naar de scholen van het vrij en officieel gesubsidieerd onderwijs om huursubsidies aan te vragen. Op 31 december 2016 moesten alle huursubsidie-aanvragen binnen zijn. Er werden 40 huursubsidie-aanvragen ontvangen ten belope van een oppervlakte van meer dan 50.000 vierkante meter. Dit kan als een succes worden beschouwd, zeker voor een eerste oproep en een nieuw systeem. Het toont aan dat schoolbesturen er baat bij hebben om over verschillende types van subsidiemogelijkheden te kunnen beschikken, afgestemd op hun noden, mogelijkheden en opportuniteiten. Deze dossiers werden door AGION administratief onderzocht op hun ontvankelijkheid, volledigheid, enz. Een selectiecommissie bestaande uit de leden van de raad van bestuur van AGION heeft vervolgens de ingediende dossiers finaal beoordeeld en gerangschikt aan de hand van verschillende criteria die reglementair werden bepaald zoals de “dwingende behoefte”, “kostenefficiëntie”, de “duurzaamheid” en de “brede inzetbaarheid en multifunctioneel karakter” van de te huren infrastructuur.

De analyse van de huursubsidie-aanvragen laat toe de volgende vaststellingen te maken:

- Er zijn 40 huursubsidie-aanvragen ingediend;
- Twee dossiers vanuit het officieel (gemeentelijk) gesubsidieerd onderwijs (OGO), 37 dossiers vanuit het vrij gesubsidieerd onderwijs (VGO), en 1 gemengd dossier (OGO + VGO samen). Vooral het vrij gesubsidieerd onderwijs heeft dossiers ingediend;
- In figuur 12 worden de ingediende aanvragen grafische gegroepeerd volgens de gemeente (volgens het aantal vierkante meter). Hieruit is te besluiten dat er relatief veel dossiers door scholen uit de provincies Oost- en West-Vlaanderen werden ingediend. In totaal gaat het om 53.318 m² (huur)oppervlakte;
- Ongeveer 9.775 plaatsen zullen gecreëerd worden door middel van de te huren infrastructuur, waarvan 2.000 bijkomende, extra plaatsen;
- Veel schoolbesturen kiezen voor een huur op lange termijn: in 29 dossiers kiest men voor de maximale huurtijd van 18 jaar. Bij de huur van modulaire (container)units zien we dat de looptijd veel korter en beperkt is tot 1, 2 of maximum 3 jaar. Enkele dossiers hebben een looptijd van 15, 10 of 9 jaar. De gemiddelde huurtijd (van alle dossiers samen) bedraagt 14 jaar;
- In 25 dossiers gaat het om de huur van een gebouw (school of sporthal) dat nog nieuw te realiseren is. In de andere aanvragen gaat het om de huur van reeds bestaande infrastructuur (bijv. een voormalig kantoorgebouw, voormalige kerk, handelspand, enz.) of van modulaire (container)units;
- 67 % of 2/3e van de dossiers valt binnen de maximale huursubsidienorm. Dat is belangrijk want AGION kan slechts subsidiëren tot de maximale huursubsidienorm (bij een huur met een looptijd van 18 jaar is dat 4,84 % van de bruto financiële norm, ofwel een maximale huur van 91,13 euro/m² op jaarbasis waarvan 70% wordt betaald voor het basisonderwijs en 60 % wordt betaald voor het secundair onderwijs). Het valt op dat de huur van modulaire (container)units vaak veel duurder is dan de

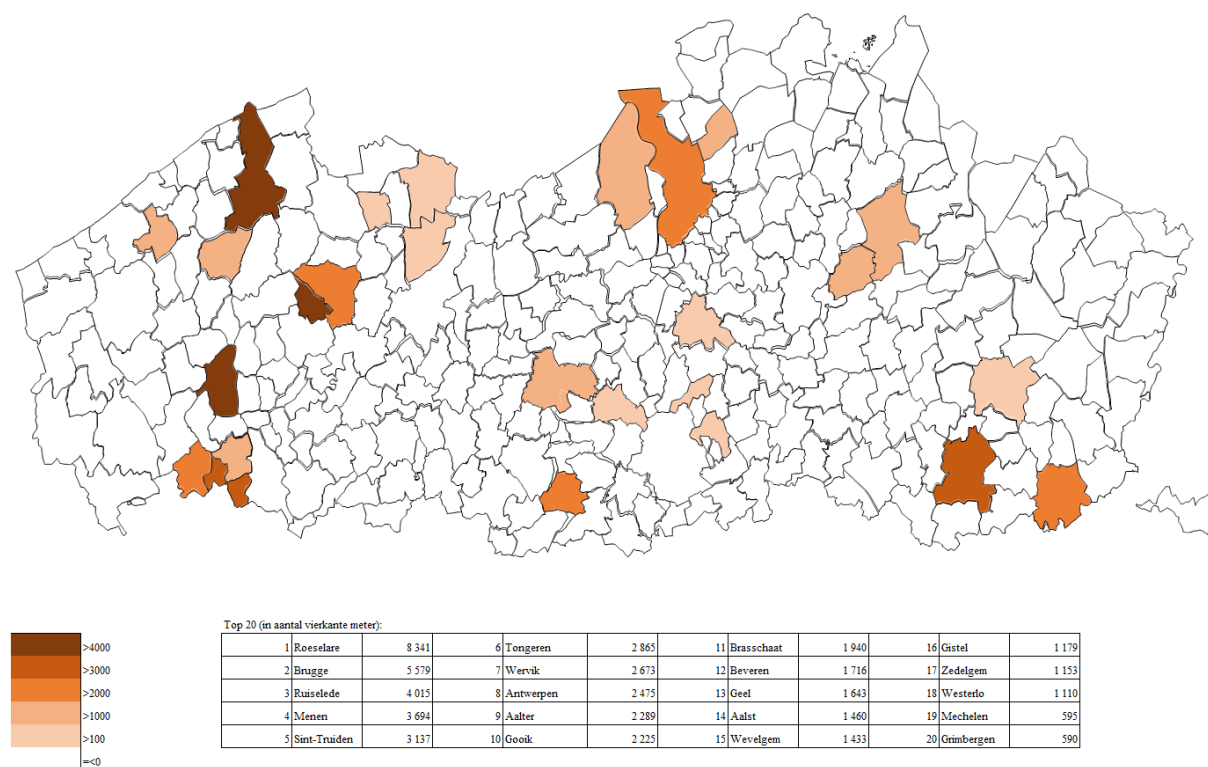
maximale huursubsidienorm toelaat. Maar dergelijke modulaire (container)units worden dan wel weer maar voor een relatief korte tijd gehuurd (1, 2 of max. 3 jaar).

Het is de raad van bestuur van AGION die uiteindelijk 35 huursubsidie-dossiers heeft goedgekeurd. De Vlaamse Regering heeft parallel naar aanleiding van de begrotingsaanpassing 2017 de nodige budgettaire bepalingen in het programmadecreet BA 2017 voorzien die AGION machtigen om de nodige verbintenissen te kunnen aangaan om de geselecteerde huurders te kunnen subsidiëren, over een langere periode (tot maximum 18 jaar).

Via de huursubsidiedossiers worden investeringen in nieuwe schoolgebouwen gerealiseerd. Deze nieuwe schoolgebouwen vertegenwoordigen een subsidie-equivalent in de reguliere financiering van ongeveer 58,8 miljoen euro. Dit komt overeen met circa 88 miljoen euro aan effectieve investeringen in de bouw van nieuwe scholen in Vlaanderen.

Wat de huur van de modulaire units in het kader van de asiel- en vluchtelingencrisis betreft, kan nog vermeld worden dat in 2016 209.804 euro toegekend werd aan scholen om asielunits te plaatsen. In 2017 gaat het om een bedrag van 162.437 euro.

Figuur 11: kaart aantal vierkante meter huurders (excl. gemeenten uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest)

4. Strategische doelstelling 4. - De focus leggen op schoolgebouwen van de toekomst

De vierde strategische doelstelling legt de klemtoon op schoolgebouwen van de toekomst. Hierna worden de belangrijkste uitgevoerde acties en projecten opgesomd. 'Multifunctionaliteit' is het basisuitgangspunt.

1. Wegwijzer over het slim delen van onderwijsinfrastructuur

Samen met de Verenigde Verenigingen werd een Wegwijzer (in de vorm van een website) ontwikkeld die scholen moet stimuleren om hun beschikbare schoolinfrastructuur te delen. De Wegwijzer voorziet in een stappenplan om infrastructuur te delen en heeft aandacht voor de administratieve formaliteiten die hierbij komen kijken (bijv. de opmaak van een gebruiksovereenkomst, het afsluiten van een verzekering, enz.). De Wegwijzer heeft ook oog voor extra financieringsmogelijkheden. Er zijn heel wat tips en aandachtspunten terug te vinden met het oog op het delen van onderwijsinfrastructuur.

In oktober 2016 werden twee praktijkgerichte excursies georganiseerd (5 en 29/10/2016) naar een aantal scholen in Gent die inzetten op het slim delen van hun schoolinfrastructuur. Op 23 november 2016 vond in Brussel een studiedag plaats waarbij de Wegwijzer werd voorgesteld en de website officieel gelanceerd. De volledige Wegwijzer is terug te vinden in de vorm van de website www.slimgedeeld.be, waar men ook een pdf-versie van de Wegwijzer vindt, voorbeelddocumenten en goede voorbeelden. Tegelijk kan men ook zelf kennis en ervaringen rond het delen van schoolgebouwen opladen. Zo blijft de website actueel.

2. Opvolgen van concrete multifunctionele scholenbouwprojecten

In de schoot van de raad van bestuur van AGION werd een lijst opgesteld met concrete multifunctionele scholenbouwprojecten die AGION van dichtbij zal opvolgen. Concreet gaat het over een 16-tal projecten van scholen uit de gesubsidieerde sector die recent gerealiseerd werden of nog in ontwikkeling zijn. Opzet is om concrete lessen te trekken bij de uitwerking en realisatie van dergelijke, vaak complexe multifunctionele scholenbouwprojecten. Zo zullen de belangrijkste aandachtspunten (tips & tricks, valkuilen, meerwaarden e.d.) waarmee onderwijsverstrekkers dienen rekening te houden bij het breed gebruik van onderwijsinfrastructuur overzichtelijk opgelijst worden.

De administratie van AGION is gestart met de concrete studie.

Ook bij het GO! werd er naar de concrete initiatieven gevraagd inzake multifunctionaliteit. Het GO! stelt bij elk project naar multifunctionaliteit en openstelling van schoolinfrastructuur te streven. Dit wordt volgens het GO! opgenomen bij de projectdefinitie en bekeken in de ontwerpfasen van het nieuwe schoolgebouw. Zo tracht het GO! bijvoorbeeld de meest publieke ruimten zoals de polyvalente ruimte/turnzaal/eetzaal samen met de bijhorende nevenactiviteiten ruimtelijk afsluitbaar te maken van de specifieke schoolfuncties en hiervoor afzonderlijke energiemeters te voorzien. Ook bij de uitwerking van de integraalplannen vormen multifunctionaliteit en brede open school belangrijke thema's.

3. Maximale toegang tot het glasvezelnetwerk – een nieuwe raamovereenkomst met Telenet

In het Masterplan Scholenbouw staat vermeld dat er getracht wordt de samenwerking op het vlak van didactische uitrusting inclusief ICT-uitrusting te faciliteren en te stimuleren.

Vanuit dat oogpunt werd in het najaar van 2016 door het Departement Onderwijs en Vorming een nieuwe raamovereenkomst met Telenet afgesloten waardoor onderwijsverstrekkers op een snelle en betaalbare manier gebruik kunnen maken van een non-stop breedband internettoegang. Scholen in het leerplicht- en het volwassenen-onderwijs krijgen zo de komende drie jaar toegang tot een betaalbaar aanbod aan hoge internet-bandbreedtes en extra diensten voor beveiliging, back-up en hosting. Scholen met meerdere locaties kunnen al hun locaties op een veilige en efficiënte manier met elkaar verbinden tot één geïntegreerd netwerk. Voor het eerst is er ook een wifi-oplossing inbegrepen. In het nieuwe aanbod 'Schoolnet+' kan Telenet ook heel wat beveiligings- en beheerstaken overnemen, zodat de ICT-coördinator op school meer ruimte krijgt voor didactische ondersteuning. Elke school kan een pakket op maat samenstellen, van de lokale basisschool tot de grote scholengroep.

4. Technische uitrusting TSO en BSO

Het beleidsdomein Onderwijs probeert condities te scheppen om technische en beroepsscholen zo veel mogelijk toegang te verlenen tot state-of-the-art gebouwen en machines, in het bijzonder in de hogere graden met het oog op specialisatie en een vlotte intrede op de arbeidsmarkt. Door structurele samenwerking met andere opleidingsverstrekkers (VDAB, Syntra) komen vaak dure machines toch binnen het bereik van de scholen in moderne 'bovenschoolse infrastructuur'. Er wordt samen met het beleidsdomein Werk onderzocht hoe dit nog meer ingang kan vinden. Hoe er wordt samengewerkt en met wie behoort echter omwille van de structuur van het onderwijslandschap tot de autonomie van de scholen. De samenwerking kan zowel de gebouwen als de technisch-didactische uitrusting (de 'machines') omvatten. Het beleidsdomein Onderwijs wil uitgaan van een zeer brede invulling van gedeeld gebruik en indien mogelijk ook van gezamenlijke bouwprojecten. Men doet dit met het oog op een zuinig ruimte- en middelengebruik en om lokale spelers zoveel mogelijk voor de beste oplossing te laten kiezen in elke specifieke situatie. Naar concrete uitwerking toe probeert men zoveel mogelijk gebruik te maken van de beleidsinstrumenten van het Masterplan Scholenbouw.

5. Periodiek overleg met VEA over EPB-reglementering.

AGION neemt deel aan het periodiek overleg 'VEA - professionele bouwheren' waar gesproken wordt over ontwikkelingen op het vlak van energieprestatiereglementering. Daarbij komt ook de kostenoptimum-studie ter sprake. Deze studie kadert in de evaluatie van de energieprestatieregelgeving

De evaluatie 2015 van de energieprestatieregelgeving behandelde de berekeningsmethode, de EPB-eisen, de administratieve lasten en de procedures.

Voor deze evaluatie lanceerde het VEA een aantal studies, waaronder studies naar het kostenoptimale niveau van de EPB- eisen, voor residentiële gebouwen enerzijds en voor niet-residentiële gebouwen anderzijds. Het eindrapport van de meest recente studie kostenoptimale EPB-eisen voor niet-residentiële gebouwen is terug te vinden op de website van het VEA.

6. Extra investeringen mogelijk vanuit het Vlaams Klimaatfonds, voor energie-efficiëntie-ingrepen in schoolgebouwen

Wie spreekt over 'Schoolgebouwen van de toekomst' heeft het ongetwijfeld ook over duurzame en energie-efficiënte schoolgebouwen. Samen met de andere beleidsdomeinen zet ook het beleidsdomein Onderwijs volop mee in op de reductie van de uitstoot van broeikasgassen om de temperatuurstijgingen en bijhorende klimaatveranderingen te beperken.

Op de Vlaamse Klimaattop van 1 december 2016 werd een Vlaams Klimaat- en Energiepact afgesloten. Vanuit het beleidsdomein Onderwijs werden 11 concrete klimaatacties / klimaatmaatregelen naar voor geschoven. Want onderwijs is voor deze klimaatuitdagingen een onmisbare schakel en heeft tot taak om onze jongeren kennis, waarden, vaardigheden en attitudes bij te brengen. Zij zijn de beste toekomstige klimaatambassadeurs en zullen ongetwijfeld een belangrijke rol spelen om de beoogde doelstellingen te behalen. In nauw overleg met het brede onderwijsveld zal worden ingezet op de versnelde realisatie van schonere scholen, op de leerlingen en studenten als klimaatambassadeurs en straffe energieke leerkrachten die dit alles mogelijk maken.

Naar aanloop van de Klimaattop waren er twee rondetafels 'Klimaat en Onderwijs' en dit resulteerde in concrete klimaatactiepunten. De 11 concrete acties die uitgevoerd worden van 2016 tot en met 2019 (het tijdspad waarin de klimaatmiddelen worden toegekend) zijn:

1. Oproep energiebesparende investeringen hogescholen en universiteiten.
Het betreft de ondersteuning van de hogeronderwijsinstellingen voor energie-efficiëntiewinsten in bestaande gebouwen.
2. Afregeling van verwarmingssystemen.
Hiervoor wordt een éénmalige subsidie voorzien voor het afregelen en bijstellen van het verwarmingssysteem vóór de winter van 2017-2018 zodat de apparatuur energiezuinig functioneert.
3. REG-investeringen leerplichtonderwijs.
Er wordt ingezet op concrete energiebesparende maatregelen bij de schoolgebouwen van het gesubsidieerd onderwijs en bij het GO! wordt door investeringen energie-efficiëntie duurzaam gerealiseerd.
4. Zonneplan voor schoolgebouwen.
Er worden door AGION leningen toegekend aan schoolbesturen om zonnepanelen te installeren, die kunnen terugbetaald worden door de scholen omdat zij een lagere elektriciteitsfactuur realiseren daar ze zelf groene stroom zullen opwekken.
5. Energiemanagement bij scholen.
Een actieve energieboekhouding wordt mogelijk gemaakt door het combineren van energiegegevens met patrimoniumgegevens.
6. Energieprestatiecontracten voor scholen.

Dienstverleners die de energie-efficiëntie van scholen verbeteren, doen hiervoor investeringen namens de school. Deze investeringen betalen zichzelf terug door lagere energiekosten.

7. Kostenbesparing door samen-aankoop energie.

Gezien de efficiënte energieaankoop van het Vlaams Energiebedrijf, en daar bovenop een uitgebreide ontzorging rond aankoop, budgettering en facturatie, wordt dit aanbod ook kenbaar gemaakt aan alle scholen.

8. Klimaattrajecten op schoolniveau en wedstrijd energieke school.

Er wordt gefocust op geïntegreerde trajecten die zorgen voor voldoende visibiliteit inzake de klimaatproblematiek.

9. Klimaatkennis en -vaardigheden

We nemen het engagement op om op inhoudelijk vlak na te gaan hoe zeer het thema verankerd zit in de eindtermen. Indien blijkt dat dat onvoldoende is, kunnen we bijsturen voor zover dat past in het ruimere eindtermendebat.

10. STEM-oproep.

Er wordt gekozen voor een oproep rond STEM met als prioritair thema "klimaat".

11. Klimaatvraagstuk binnen Vlaamse hogeronderwijsinstellingen stimuleren.

Het Vlaamse hoger onderwijs heeft via haar kernopdrachten onderzoek, onderwijs en maatschappelijke dienstverlening een enorm potentieel om het klimaatvraagstuk van duurzame en innovatieve antwoorden te voorzien.

Voor de direct energiebesparende investeringen in schoolgebouwen wordt zoals hoger vermeld voorzien in 52 miljoen euro (vanuit het Vlaams Klimaatfonds): 32 miljoen euro voor het leerplichtonderwijs en 20 miljoen euro voor het hoger onderwijs. De eerste 8 miljoen euro daarvan werd eind 2016 reeds vastgelegd ter financiering van 86 klimaatvriendelijke investeringsprojecten in hogeschool- en universiteitsgebouwen, goed voor 15.000 ton minder CO₂-uitstoot per jaar. Voor educatieve en sensibiliserende maatregelen inzake klimaatbewustzijn is 2 miljoen euro voorzien.

In april 2017 werd er een oproep naar schoolbesturen gelanceerd om hun bestaande verwarmingssystemen grondig te laten nakijken en afstellen met het oog op een zo efficiënt en duurzaam mogelijk functioneren ervan. Wie aan deze klimaatactie deelneemt, kan rekenen op een eenmalige financiële vergoeding. Het gaat om een eenmalige subsidie van maximaal 500 euro per verwarmingsinstallatie tot 100 kilowatt en 1500 euro per verwarmingsinstallatie boven 100 kilowatt.

Voor de concrete maatregel "Zonneplan voor schoolgebouwen" betreft het in de eerste plaats de toekenning van leningen door AGION waarvan de terugbetaling mogelijk is via de energiewinst die de scholen boeken. Door bovendien een raamovereenkomst (die door het VEB in de markt gezet wordt) aan te bieden, wordt een prijsreductie beoogd en wordt vermeden dat de scholen zelf een tijdrovende aanbestedingsprocedure dienen uit te schrijven voor de aankoop van zonnepanelen. De administratie van AGION werkte een concreet plan uit. De modaliteiten van het zonnekrediet zijn de volgende: lening aan 1%, maximumbedrag van de lening is 135.000 euro (exclusief BTW) en de lening heeft een

duurtijd van 15 jaar. Bij de opmaak van de leningsdossiers moet er onder meer aandacht gaan naar het gepaste aantal zonnepanelen in functie van het eigen elektriciteitsverbruik van de school, zodat er geen onrendabele investeringsprojecten worden opgezet.

Deze investeringen zijn niet alleen goed voor de energiefactuur van de scholen, maar zijn ook goed voor het milieu. Cijfermatig: door het jaarlijks verstrekken van bv. 5 miljoen euro leningen voor zonnepanelen aan scholen in 2017, 2018 en 2019 wordt tegen 2029 ruim 100 kiloton CO₂-uitstoot vermeden.

Bij de begrotingsaanpassing 2017 werden de juiste reglementaire bepaling ingeschreven en werd een bedrag van 5 miljoen euro voorzien om zonnekredietleningen mogelijk te maken zowel in het gesubsidieerd onderwijs (3,8 miljoen euro AGION) als bij het gemeenschapsonderwijs GO! (1,2 miljoen euro).

Wat het actiepunt Energieprestatiecontracten voor scholen betreft zal er met het Vlaams Energiebedrijf worden nagegaan of AGION en het GO! samen enkele pilootprojecten voor een energieprestatiecontract kan opstarten. Indien hiervan zou moeten worden afgeweken van de klassieke subsidiekanalen zal dit worden bekeken.

De volgende drie jaren (2017-2018-2019) zullen regelmatig nieuwe sensibiliserende klimaatacties en –maatregelen gelanceerd worden om de beoogde doelstellingen effectief te behalen.

7. Optimaal inzetten op het delen van schoolsportinfrastructuur

Sport en Onderwijs lanceerden samen een projectoproep voor cofinanciering van aanpassingswerken en exploitatiekosten bij het delen van schoolsportinfrastructuur. Hiervoor wordt in een eerste fase een totaalbudget van 2,37 miljoen euro voorzien. Scholen uit alle onderwijsnetten kunnen een subsidie krijgen voor infrastructuurwerken (tot 200.000 euro) en exploitatiekosten (tot 30.000 euro) die het hen mogelijk maken hun schoolsportinfrastructuur voor het eerst of ruimer dan voorheen naschools open te stellen. Het kan gaan om werken die ervoor zorgen dat de sportaccommodatie ook buiten de schooluren vlot toegankelijk is (*bijv. aparte toegang, badgesysteem, gescheiden circuit nutsvoorzieningen, ...*), werken om de kwaliteit van de infrastructuur te verbeteren voor het sportieve gebruik (*bijv. nieuwe sportvloer, bergruimte voor sportmateriaal, ...*), werken aan het sanitair of personeelskosten om de infrastructuur effectief naschools vlot open te stellen.

De projectoproep was een groot succes. 159 scholen dienden een dossier met subsidieaanvraag in en willen hun sportinfrastructuur delen. Een onafhankelijke commissie o.l.v. Sport Vlaanderen beoordeelde de ingezonden dossiers. Uiteindelijk krijgen 53 scholen projectsubsidies toegekend. 6 dossiers betreffen enkel infrastructuurwerken, 21 dossiers zijn enkel exploitatiesubsidies en 26 projecten zijn een combinatie van infrastructuur- en exploitatiesubsidies. De subsidies voor infrastructuur worden gedragen door Sport Vlaanderen (1,7 miljoen euro), het GO! (circa 830.000 euro) en AGION (circa 900.000 euro). De exploitatiesubsidies worden volledig door Sport Vlaanderen gedragen (600.000 euro).

8. Publicatie rapport proefproject passiefscholen

In 2007 werd het proefproject passiefscholen gelanceerd. Passiefscholen zijn heel energiezuinige schoolgebouwen. Met dit project wil de Vlaamse Overheid scholen sensibiliseren voor energiezuinig bouwen en uitzoeken in hoeverre passiefbouw een meerwaarde kan zijn voor het Vlaamse scholenbouwbeleid. Het proefproject rond de passiefscholen speelt sowieso een duidelijke rol in de overgang naar energiezuinig en duurzaam bouwen.

In september 2016 werd een eerste evaluatierapport rond het proefproject passiefscholen publiek gemaakt. AGION verzamelde gegevens over de kostprijs, de gemiddelde terugverdientijd, de meerwaarde, het gebruik van duurzame materialen, het effect op de energie-uitgaven, enz. De eerste tussentijdse resultaten van de al opgeleverde passiefscholen zijn positief en kunnen als basis dienen voor het verdere beleid inzake energiezuinigheid en duurzaamheid in scholenbouw. Zo zorgen passiefscholen voor een groter aandeel hernieuwbare energie en de bouw ervan hoeft niet noodzakelijk veel duurder te zijn dan de bouw van andere scholen. Maar het zomercomfort blijkt dan weer een grote uitdaging te zijn.

De lessen uit dit proefproject zijn echter niet alleen van toepassing op passiefscholen, maar ook nuttig voor elke school die vandaag duurzaam wenst te (ver)bouwen. Het kan richting geven aan het verdere beleid inzake energiezuinigheid en duurzaamheid in scholenbouw. Het is nu wel eerst uitkijken naar de oplevering en effectieve ingebruikname van alle 19 passiefscholen in dit proefproject. In de zomer van 2017 wordt een tweede tussentijds evaluatierapport m.b.t. de passiefscholen verwacht.

Het piloot- of proefproject duurt tot twee jaar na het afsluiten van de laatste werf. Ten vroegste in 2019 zullen alle data beschikbaar zijn waarna een volledige evaluatie van het project mogelijk is. Zonder te willen vooruitlopen op de resultaten van het evaluatierapport 'Passiefscholen', kan reeds volgende vaststelling ter informatie meegegeven worden.

Op datum van 31 augustus 2016 beschikken we over voldoende data van vijf pilootscholen. Voor deze scholen werd het effect berekend van de passiefstandaard op de energieboekhouding en het globale energieverbruik van deze scholen. In het pilootproject is er ook aandacht voor de (scherpe) stijging van de energieprijzen in het recente verleden.

We merken op dat de lessen die we uit dit pilootproject kunnen leren niet alleen van toepassing zijn op passiefscholen, maar ook op elke school die vandaag gaat (ver)bouwen. Bovendien wordt de energieprestatieregelgeving de komende jaren stapsgewijs verstrengd naar bijna-energieneutraal tegen 2021. Immers, de Europese richtlijn 'energieprestatie van gebouwen' bepaalt dat vanaf 2021 alle nieuwe gebouwen Bijna Energieneutraal (BEN) moeten zijn. Zowel Vlaanderen als Brussel hebben een pad uitgestippeld om dit te realiseren.

Er kan hierbij nog opgemerkt worden dat voor het pilootproject van passiefscholen de norm destijds in 2007 op E55 gelegd werd (t.o.v. een toenmalig algemeen geldende E-peil van E100). Voor de momenteel gecertificeerde projecten bedraagt het gemiddelde E-peil E45. Er zijn vier projecten die een E-peil van hoogstens E40 hebben (met name Bilzen = E38, Etterbeek = E38, Groot-Bijgaarden = E27 en Wuustwezel = E35).

In Vlaanderen is met het oog op het implementeren van de Europese richtlijn in het decreet betreffende het onderwijs XXVI een artikel X.26 ingevoegd in Afdeling XII.

Onderwijsinfrastructuur. Door deze bepaling wordt de eenmalige toelage voor de reguliere subsidiëring, die voorzien was voor de bijkomende kosten om een primair energieverbruik te bereiken dat overeenstemde met een peil van E70⁵, nu aangewend als een incentive voor het bereiken van een primair energieverbruik dat overeenstemt met een peil van E40 voor de reguliere subsidiëring. Dit E-peil komt voort uit één van de kenmerken die voortvloeien uit BEN-gebouwen (Bijna Energieneutraal). Op die manier wordt er duidelijk gesensibiliseerd voor energiezuinige schoolgebouwen.

9. Asbestverwijdering in scholen

Om eerst een goed zicht te krijgen op de asbestproblematiek en de asbestaanwezigheid in de Vlaamse scholen werd er in opdracht van OVAM een inventaris opgemaakt bij 300 scholen (verspreid over alle onderwijsnetten) die zich vrijwillig hebben opgegeven. Dat gebeurt zeer grondig door een extern expertisebureau. De definitieve resultaten van de inventarisstudie worden in de zomer van 2017 verwacht. Tegen 2018 wil OVAM een volledig afbouwplan voor asbest voor alle scholen in Vlaanderen en Brussel voorleggen.

Ondertussen werden er tussen de beleidsdomeinen onderwijs en leefmilieu al twee asbestovereenkomsten afgesloten. Eén overeenkomst betreft de samenwerking tussen OVAM en het GO! voor wat de verwijdering van asbest in de scholen van het gemeenschapsonderwijs betreft. De andere overeenkomst betreft de samenwerking tussen OVAM en AGION voor wat de asbestproblematiek in de scholen in het gesubsidieerd onderwijs betreft. Beide overeenkomsten bevatten een gelijkaardig plan van aanpak in eerste instantie voor de 300 scholen, maar kunnen later – mits een addendum - eenvoudig uitgebreid worden naar alle scholen in Vlaanderen en Brussel.

Elke overeenkomst geeft een overzicht van de verschillende ondersteuningsmogelijkheden en bijhorende financiële vergoeding bij de verwijdering van het asbest. Zo vindt er een inschatting plaats van de risicoschalen met betrekking tot de asbestaanwezigheid (nl. urgent/korte/middellange/lange termijn). Men maakt ook een onderscheid tussen niet-hechtgebonden asbest en hechtgebonden asbestmaterialen, tussen verwarmingsinstallaties en andere infrastructuur zoals asbesthoudende dak- en gevelbekleding en afvoerkanalen. Elke overeenkomst geeft een overzicht van de oplossingsmogelijkheden zoals het nemen van (eenvoudige) maatregelen om risico's te beheersen (de risicobeheersmaatregelen) of de nood aan directe ontmanteling (verwijdering, afvoer en verwerking).

In deze fase is er bij de begrotingsaanpassing 2017 reeds 7,5 miljoen euro vrijgemaakt vanuit het beleidsdomein omgeving en leefmilieu om een eerste reeks asbestverwijderingswerken op te starten in de meest urgente situaties bij de 300 scholen van het proefproject.

⁵ Wat destijds dus 30% lager was voor schoolgebouwen dan het toenmalig algemeen geldende E-peil van E100.

5. Strategische doelstelling 5. - Langetermijnplanning en een beheersmatige aanpak bevorderen

De vijfde en laatste strategische doelstelling van het Masterplan Scholenbouw legt de klemtoon op het bevorderen van de langetermijnplanning en de beheersmatige aanpak in het scholenbouwbeleid. Concreet gaat het om:

- het stimuleren van een langetermijnvisie over het beheer van het schoolgebouwenpatrimonium door onderwijsverstrekkers;
- het bevorderen van structureel overleg tussen schoolbesturen, scholengemeenschappen en lokale besturen, met het oog op lokale expertiseopbouw en expertisedeling;
- het inzetten op advies en begeleiding vanuit AGION en het Departement Onderwijs en Vorming.

Ten aanzien van de laatste strategische doelstelling kunnen tot op heden een viertal initiatieven vermeld worden:

1. Haalbaarheidsstudie om voor specifieke (schoolbouw)projecten sociale economie of technische scholen in te schakelen

Rekening houdend met zowel de verschillende opportuniteiten als mogelijke drempels op vlak van bijv. arbeidsrecht, budget, overheidsopdrachten en onderwijsregelgeving, onderzoeken we hoe we relevante studierichtingen in het technisch en beroepsgeoriënteerd onderwijs in kleine renovatie- en onderhoudswerken van schoolgebouwen op zo'n manier kunnen inschakelen zodat dit zowel een financieel voordeel als een versterking van het werkplekleren oplevert.

Er wordt eenzelfde haalbaarheidsoefening gemaakt met betrekking tot projecten in de sociale economie waarvan wordt nagegaan of deze kunnen zorgen voor een dienstverlening aan scholen op vlak van de uitvoering van kleine renovatie- en onderhoudswerken van schoolgebouwen en het (sleutel)beheer van buitenschools opengestelde lokalen in scholen.

De haalbaarheidsstudie weegt meerdere bruikbare scenario's tegen elkaar af en bekijkt telkens de voor- en nadelen. De haalbaarheidsstudie levert concrete praktische informatie op waarmee scholen en sociale economiebedrijven direct aan de slag zullen kunnen gaan.

De haalbaarheidsstudie wordt in twee luiken uitgevoerd. Het eerste luik beslaat de haalbaarheid naar de inschakeling van TSO/BSO/DBSO en werd in opdracht van het Departement Onderwijs en Vorming uitgevoerd door het studiebureau PwC (Price waterhouse Coopers).

Het tweede luik beslaat de haalbaarheid inschakeling sociale economie. Het onderzoek naar de inschakeling van sociale economie gebeurt in samenwerking met het Departement Werk en Sociale Economie, waarvoor netwerkorganisatie in|C als opdrachtgever optreedt.

Beide luiken worden opgevolgd door een stuurgroep met ruime vertegenwoordiging (Beleidsdomein Onderwijs, Katholiek Onderwijs Vlaanderen, OVSG, GO! en OKO).

- Het haalbaarheidsonderzoek m.b.t. de inschakeling van TSO/BSO/DBSO in het kader van het werkplekleren is gestart in juli 2016 en is ondertussen opgeleverd. Het onderzoek kan op korte termijn vrijgegeven worden.

- Het luik inschakeling sociale economie in het onderhoud en het beheer van het schoolgebouwenpark is een relatief kortlopende opdracht. De gunningsfase is voorbij en de uitvoering is bezig. Definitieve oplevering wordt in de zomerperiode 2017 voorzien.

2. Vernieuwde website AGION met ruime aandacht voor goede praktijkvoorbeelden

Voor het zomerreces van 2016 werd de vernieuwde website van AGION gelanceerd waarbij in ruime mate aandacht wordt gegeven aan goede praktijkvoorbeelden die als inspiratie kunnen dienen voor toekomstige bouwheren.

3. Onderzoeksofdracht kostenefficiënt bouwen

Rekening houdend met de beschikbare budgetten voor scholenbouw, zowel bij de overheid als bij de betrokken private actoren, is men sinds lang vragende partij voor een concreet onderzoek naar kostenefficiënt bouwen. AGION kreeg de opdracht om een praktijkgericht onderzoek te lanceren naar de elementen die een invloed hebben op het kostenefficiënt bouwen van schoolinfrastructuur. Dit onderzoek beoogt concrete kostendrukkende maatregelen en/of aanbevelingen voor te stellen zodat ook in de toekomst op de meest kostenefficiënte wijze scholen kunnen gebouwd worden, rekening houdende met de levenscyclusbenadering van deze gebouwen. Eind 2016 werd deze studieopdracht gegund en toegewezen. De resultaten ervan worden eind 2017 verwacht.

4. Planning GO!

In het kader van de langetermijnplanning dienen tenslotte een aantal acties van het GO! te worden vermeld. Het GO! heeft aangegeven tegen eind 2018 een aantal grote stappen gezet te hebben in een globaal infrastructuurbeleidsplan. Zo zal er eind 2018 voor elke scholengroep een integraalplan beschikbaar zijn. Het bestaand schoolpatrimonium zal tot op basisniveau in kaart gebracht zijn, waarbij er per schoolgebouw een strategie wordt bepaald om een beheer op lange termijn mogelijk te maken. Het GO! zal ook werken aan net-brede landelijke beheersplannen, bijv. voor monumenten en tijdelijke schoolunits. Een multidisciplinair team binnen het GO! startte immers reeds eind 2013 met de opmaak van integraalplannen. Een integraalplan is een beleidsinstrument voor een bepaalde regio, bijv. een scholengroep. Hierin wordt een strategie geformuleerd voor het onderwijs van de toekomst. De GO! scholengroep wordt in zijn globaliteit qua onderwijs en infrastructuur in kaart gebracht en een beleid wordt opgemaakt, waarna een aantal strategische projecten worden uitgewerkt op conceptueel niveau. Dit beleidsinstrument vraagt een multidisciplinaire en participatieve aanpak van alle betrokkenen. Op dit moment beschikken 6 scholengroepen over een afgewerkt integraalplan. Bij 5 scholengroepen wordt de laatste hand aan het integraalplan gelegd. Het GO! heeft aangegeven om alle integraalplannen tegen eind 2018 rond te hebben.

Conclusie

Dit voortgangsrapport geeft een eerste duidelijk overzicht van de concrete acties, projecten, beleidsmaatregelen en realisaties sinds de goedkeuring van de Conceptnota Masterplan Scholenbouw in de zomer van 2015.

Het is duidelijk dat het ambitieuze Masterplan Scholenbouw stap voor stap aan een sterk tempo wordt uitgevoerd. De uitdagingen zijn groot, maar met de vermelde strategische doelstellingen wordt de schoolinfrastructuur vanuit diverse inhoudelijke invalshoeken en thema's benaderd. De voorbije twee jaar werd al heel wat gerealiseerd: een toename van het investeringsvolume voor scholenbouw, een rationalisatie van de subsidieprocedures en vereenvoudiging van de dossierbehandeling bij AGION, het toekennen van capaciteitsmiddelen op lange termijn, een reglementair kader voor nieuwe projectspecifieke DBFM-operaties met een eerste succesvolle oproep (aanvragen ten bedrage van circa 637 miljoen euro), de realisatie van het volledig nieuwe systeem van huursubsidies en het werken aan schoolgebouwen van de toekomst en het bevorderen van langetermijnplanning en een beheersmatige aanpak.

Op die manier wordt de inhaalbeweging scholenbouw op het terrein in heel Vlaanderen en Brussel concreet zichtbaar. Zo is het DBFM-programma 'Scholen van Morgen' actief in 102 Vlaamse gemeenten en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Via de reguliere subsidiëring van AGION alleen al worden de laatste twee jaren (2016/2017) in 280 gemeenten in Vlaanderen en Brussel honderden schoolbouwprojecten gefinancierd met het oog op de verbetering, modernisering en uitbreiding van het bestaande schoolgebouwenpark. In 85,62 % van alle Vlaamse en Brusselse gemeenten is er dus scholenbouwactiviteit en worden er gloednieuwe scholen gebouwd en/of bestaande scholen grondig aangepakt en vernieuwd.

De volgende maanden en jaren wordt vastberaden ingezet op de verdere invulling van de strategische doelstellingen en de verdere uitvoering van reeds opgestarte acties in het Masterplan Scholenbouw.